

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra ústavního a evropského práva

Diplomová práce

Bc. Josef Králík

Ekologické daně v EU

Environmental taxes in the EU

Plzeň 2020

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Křivka

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Josef KRÁLÍK**
Osobní číslo: **R17M0142P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Ekologické daně v EU**
Zadávající katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

Cílem této diplomové práce bude analyzování pozitivních a negativních dopadů ekologických daní v Evropské unii se zaměřením se na Českou republiku, s ohledem na Zelenou politiku Evropské unie, jejím cílům a programovým prohlášením, ke kterým se Evropská unie zavázala. První část této práce bude věnována teoretickým pojmům a východiskům z oblasti daní z finanční teorie, v dalších kapitole bude popsána daňová soustava a klasifikace daní v České republice. Následná kapitola přiblíží ekologickou daň jako nedílnou součást daňové soustavy. Další kapitoly se budou věnovat ekologické daňové politice a ekologickým daňovým reformám, které již proběhly, ale i těm, ke kterým se potenciálně schyluje. V neposlední řadě se práce bude věnovat rozboru ekologických daní. Práce bude také obsahovat komparaci ekologických daní v České republice s vybranými členskými státy Evropské unie.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. BAKEŠ, M. a kolektiv Finanční právo, 6. aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7.
2. SVÁTKOVÁ, Slavomíra. Spotřební a ekologické daně v České republice. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-443-7.
3. ŠIROKÝ, Jan. Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 28 členských států EU, legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SDEU, společný konsolidovaný základ daně (CCCTB), akční plán BEPS, zdanění finančního sektoru. 7. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-274-5.
4. NETUŠILOVÁ, P., KŘIVKA, T. *Policy-making environmentálních daní v ČR*. 1. vyd. Plzeň : Nakladatelství NAVA, 2012, 169 s. ISBN: 978-80-7211-434-4
5. SLÁVKOVÁ, Slavomíra. Spotřební daně: Líh ; Energetické daně : redakční uzávěrka .. Ostrava: Sagit, 2005. ÚZ. ISBN 978-80-7208-956-7.
6. NETUŠILOVÁ, Pavla a Tomáš KŘIVKA. Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní: [odborná monografie]. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-458-0.
7. VLACH, Pavel. Reforma daní z příjmů od roku 2008: zákon o daních z příjmů, zákon o rezervách : komentář ke změnám provedeným zákonem č. 261/2007 Sb., srovnávací znění 2007/2008. Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-648-1.
8. KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.
9. NETUŠILOVÁ, Pavla. „Ekologické daně a jejich dopad na ekonomiku státu.“ Praha 2012. Disertační práce, České vysoké učení technické v Praze, fakulta elektrotechnická, katedra ekonomiky, manažerství a humanitních věd. Únor 2012
10. BAUN, Michael J., and Dan Marek. „Implementace environmentální politiky EU v České republice: problémy s dodržováním práva?“ *Politologický časopis* 20.3 (2013).
11. EU Technical Expert. Group on Sustainable Finance. 2020. Taxonomy dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en.pdf
12. Green Budget Europe. Green taxes as a means of financing the EU budget: Policy options. Dr Constanze Adolf & Klaus Röhrig. 2016 dostupné z: https://green-budget.eu/wp-content/uploads/2016-10-20_FINAL_Policy-Options-for-Ecological-European-own-resources.pdf
13. Ciocirlan, C.E., Yandle, B. The Political Economy of Green Taxation in OECD Countries. *European Journal of Law and Economics* 15, 203?218 (2003). <https://doi.org/10.1023/A:1023390126187>

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Tomáš Křivka
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce:

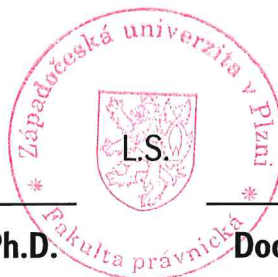
2. března 2020

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2021

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem v ní vyznačil všechny prameny, z nichž jsem čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 31. března 2021

---

podpis

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu své práce Mgr. Tomáši Křivkovi za cenné rady a vstřícnost, kterou projevil při procesu tvorby této práce.

Obsah

Úvod.....	9
1. Daně a daňový systém v obecném pojetí	11
1.1 Vznik daní.....	11
1.2 Obecná definice daní	13
1.3 Funkce daní.....	13
1.4 Základní daňové náležitosti	14
1.5 Doplnkové daňové náležitosti.....	16
2. Daňová politika Evropské unie	17
2.1 Právní základ daňové politiky EU	17
2.2 Cíle daňové politiky EU	18
3. Environmentální politika Evropské unie	20
3.1 Právní základ environmentální politiky EU	20
3.2 Vznik a vývoj environmentální politiky EU.....	20
3.3 Akční programy životního prostředí.....	22
3.4 Nástroje politiky environmentální politiky EU	23
3.5 Role Institucí EU v environmentální politice EU.....	24
3.6 Kjótský protokol	25
3.7 Konference OSN o změně klimatu v Paříži, 30. 11. – 12. 12. 2015.....	25
3.8 Strategie EVROPA 2020	26
3.8.1 Role institucí EU v rámci strategie EVROPA 2020	28
3.8.2 Evropský semestr	29
3.8.3 Obchodování s emisemi	29
4. Ekologické daně	31
4.1 Definice ekologických daní	31

4.2 Funkce ekologických daní	33
4.3 Klasifikace ekologických daní.....	34
4.4 Využití ekologických daní.....	35
5. Ekologické daně v EU	37
5.1 Ekologická daňová reforma EU.....	37
5.2 Vývoj zdanění v oblasti environmentální politiky EU	37
5.3 Ekologické daně v legislativě EU.....	37
5.4 Ekologické daně ve vybraných zemích EU a jejich implementace.....	41
5.4.1 Ekologické daně v České republice	41
5.4.1.1 Ekologická daňová reforma v České republice.....	41
5.4.1.2 Implementované ekologické daně v České republice	45
5.4.1.2.1 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů.....	46
5.4.1.2.2 Daň z pevných paliv	48
5.4.1.2.3 Daň z elektřiny	50
5.4.1.3 Hodnocení Evropské komise.....	52
5.4.2 Ekologické daně v Německu.....	54
5.4.3 Ekologické daně ve Švédsku.....	56
Závěr.....	58
Resume	61
Literatura	63
Monografie	63
Elektronické prameny.....	64
Právní předpisy a judikatura	66
Seznam zkratk.....	69

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá problematikou ekologických daní v rámci Evropské unie. Výběr tématu ekologického zdanění je ovlivněn aktuálností environmentálních problémů řešených na globální úrovni. Globální oteplování a změny klimatu mají negativní dopad na životní prostředí a tím pádem na kvalitu života ve 21. století. Neustále se hledají účinná řešení a nástroje k zastavení globálního oteplování a zmírnění následků. Jedním z nástrojů účinného boje proti globální změně klimatu může být právě aktivní účast vlád jednotlivých států nebo jejich nejrůznějších společenství v rozvoji environmentální politiky a jejich prostředků, například právě systém ekologického zdanění.

Hlavním cílem této práce je posoudit implementaci unijní úpravy ekologických daní do právního řádu České republiky, a to v souvislosti s ekologickou daňovou reformou, která proběhla v devadesátých letech napříč Evropou. Konkrétně se zaměřením na směrnici Rady 2003/96/ES. Výsledkem tohoto posouzení by mělo být ověření hypotézy, která je pro tuto kvalifikační práci stanovena.

Hypotézou je tvrzení, že Česká republika stejně jako jiné země Evropy zahájila ekologickou daňovou reformu a zavedla ekologické daně do svého právního řádu ještě před tím, než vstoupila v platnost směrnice 2003/96/ES, která pak přinesla jen harmonizaci na poli zdanění energetických produktů. Následně bude provedena komparace ekologických daňových reforem u vybraných států a představen průběh implementace směrnice 2003/96/ES v případě daných států.

Tato práce je rozdělena do pěti kapitol, které jsou dále rozděleny do podkapitol. V závěrečné práci se nachází shrnutí zjištění a následné potvrzení či vyvrácení hypotézy.

V první kapitole jsou vymezeny a charakterizovány jednotlivé základní pojmy z oblasti daní a daňového systému v obecném pojetí. Na tuto kapitolu navazuje kapitola druhá, v níž je rozebrán právní základ daňové politiky a jsou v ní představeny cíle, které si Evropská unie v této oblasti vytyčila. Třetí kapitola se věnuje environmentální politice EU s ohledem na její vznik a vývoj a také jejímu zakotvení v primárním a sekundárním právu Evropské unie. Dále jsou zde podrobně zpracovány nástroje environmentální politiky EU a je zde vymezena

role jednotlivých institucí EU v rámci environmentální politiky. Stručně jsou zde zmíněny mezinárodní dohody, k nimž se v oblasti politiky životního prostředí Unie zavázala. Poslední část této kapitoly je věnována strategii *EVROPA 2020* jakožto zásadnímu plánu Evropské unie v oblasti rozvoje a stanovení cílů. Následující kapitola podrobně rozebírá problematiku ekologických daní, a to z hlediska jejich definice, funkce a klasifikace. Tato kapitola slouží jako úvod do problematiky ekologických daní na poli EU. Ekologickým daním se věnuje pátá kapitola, a sice z pohledu ekologické daňové reformy, jejíž důsledky jsou rozebrány v následujících podkapitolách. Jedna z těchto podkapitol je zaměřena na legislativu Evropské unie v oblasti ekologických daní. Následující podkapitola se věnuje ekologické daňové reformě. Další kapitola poté analyzuje implementaci unijní úpravy do právního řádu České republiky a dále podrobně rozebírá jednotlivé ekologické daně přijaté v důsledku směrnice 2003/96/ES. Na tuto podkapitolu navazuje hodnocení ze strany Evropské komise. Následující podkapitoly se věnují jednak komparaci ekologických daňových reforem, které přinesly nové daně do daňových rádu Německa a Švédska, a jednak se zabývají implementací směrnice 2003/96/ES do právních rádu daných států. Rovněž se věnují harmonizaci na poli energetických daní, které přinesla.

Tato kvalifikační práce je zpracována obecnou metodou vědecké práce, především jde o deskripci a analýzu. Značnou část tvoří odborné články vydané institucemi Evropské unie. Jelikož se jedná o téma velmi aktuální, některé kapitoly vycházejí výhradně z elektronických zdrojů.

1. Daně a daňový systém v obecném pojetí

Tato kapitola se zaměřuje na problematiku ekologických daní. Aby ale bylo možné podrobněji zkoumat ekologické daně, je nejprve třeba podívat se, co daně obecně představují. Úvodní podkapitoly objasňují vznik daní a jejich vývoj z historického hlediska.

1.1 Vznik daní

Daně a daňové systémy jsou nedílnou součástí historie lidstva. Vznik daní, jak je známe dnes, je možné datovat do období existence Římské říše a starověkého Řecka. V té době daně sloužily k financování nákladných vojenských výprav a udržování armád. Původně se jednalo o nepravidelně vybírané poplatky, které sloužily ke krytí válečných nákladů. Těmto poplatkům se říkalo *tributum*.¹

Podle M. Starého tyto poplatky ale postupem času přerostly do systematicky vybíraných daní. Starý dále tvrdí, že daně vybírané v té době vládní mocí byly smíšeného typu, tj. byly kombinovány naturálie, ale i peněžní typ. Z pohledu subjektu daně, tj. poplatníka daně, byla povinnost zaplatit daň vyměřena hlavně cizincům ve formě mýtného.² Daně jsou historickou kategorií, prvotně měly charakter naturálních dávek. Teprve s rozvojem věcně-peněžního hospodářství se daně z naturálních dávek změnily na peněžní platby vládní moci a daně v historickém vývoji postupně měnily svou formu i obsah. Z nepravidelných, příležitostných plateb sloužících k úhradě mimořádných výdajů se daně staly povinnými platbami. Stát začal vyžadovat platby z toho důvodu, že potřeboval finanční prostředky ke krytí výdajů spojených s výkonem svých funkcí.³

V průběhu středověku a hlavně v novověku se důležitost daní zvyšovala. Jedním z prvních autorů, kteří považovali daně za primární příjem státní moci, byl K. Klock, který zdůrazňoval opodstatněnost daní nutností veřejného užitku.⁴

V 70. letech 16. století ekonom a politik J. Bodin tvrdil, že při placení daní by neměly být mezi plátcí výjimky. Za zakladatele teorie daní je možné pokládat

---

¹ SIBLÍK, J. *Dějiny finančních teorií*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 25.

² STARÝ, M. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, s. 8.

³ RICARDO, D. *Zásady politické ekonomie a zdanění*. Praha: St. Nakladatelství politické literatury, 1956, s. 45.

⁴ SIBLÍK, J. *Dějiny finančních teorií*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984 s. 27.

skotského filozofa, etika, sociologa a ekonoma A. Smithe, který žil v 18. století a ve svých pracích se zabýval daněmi jako součástí národního hospodářství. Jeho nejznámější dílo je *Bohatství národů* z roku 1776. Hlavní myšlenkou tohoto díla je skutečnost, že volný trh, přestože se tváří chaoticky, je svévolně veden k výrobě správného množství a kvality statků takzvanou neviditelnou rukou trhu. Pokud se na daném trhu nachází nedostatek určitého zboží nebo služby, přebytek poptávky nad nabídkou vytlačí cenu výše.⁵ Smith tvrdil, že vyšší cena motivuje výrobce vyprodukovat více daného statku, a tak se samovolně vyřeší nedostatek daného statku na trhu. Na druhé straně ale konkurence na straně nabídky tlačí ceny statků dolů. Tento automatický mechanismus je základem dnešní moderní teorie ekonomie. Smithovy myšlenky dále rozvinul jeho následovník D. Ricardo.⁶

D. Ricardo byl představitelem klasické ekonomie, jeho dílo *Zásady politické ekonomie a zdanění* položilo teoretické základy otevřené tržní ekonomie a svobody obchodu. Své myšlenky shrnul do teorie komparativních výhod, která říká, že země se bude přirozeně specializovat na výrobu těch statků, se kterými dosahuje výše komparativní výhody vůči ostatním zemím. Z pohledu daní Ricardo tvrdil, že vládní moc může zavádět do praxe jen ty daně, které nesnižují blahobyt společnosti. Základy stabilizačních mechanismů v oblasti fiskální politiky státu založil ekonom J. M. Keynes, který ve svých pracích upozorňoval na pozitivní dopady progresivního zdanění na souhrnný blahobyt společnosti. Domníval se, že progresivní zdanění je velmi účinný nástroj stabilizace ekonomiky. Keynesiánská politika vyzdvihovala do popředí redistribuční funkci státního rozpočtu, díky níž je možné přerozdělovat důchody od vysokopříjmových ekonomických subjektů k nízkopříjmovým, které mají vyšší sklon ke spotřebě.⁷

---

⁵ SMITH, A. Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Praha: Liberální institut, 2001, s. 36.

⁶ RICARDO, D. Zásady politické ekonomie a zdanění. Praha: St. Nakladatelství politické literatury, 1956, s. 11.

⁷ STARÝ, M. Dějiny daní a poplatků. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, s. 58.

1.2 Obecná definice daní

K. Kubátová ve své publikaci *Daňová teorie a politika* tvrdí, že daň je povinná, nevratná, zpravidla neúčelová a neekvivalentní zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Daň se platí opakovaně v pravidelných časových intervalech nebo za vymezených okolností. V současnosti představují daně peněžní povinné nevratné platby do veřejného rozpočtu, které se vybírají na základě mocenské povahy státu, tzn. na základě zákona.⁸ Daň je platba neúčelová, neekvivalentního charakteru, většinou se pravidelně opakující s přesně určenou výškou sazby. Je platební povinností, kterou stát stanoví zákonem, aby získal příjmy k úhradě celospolečenských potřeb, aniž by zdaňovaným subjektům poskytoval ekvivalentní protiplnění.⁹

1.3 Funkce daní

Výběr daní státní mocí od hospodářských subjektů musí být něčím opodstatněný. Daně obecně plní různé funkce. Odborná literatura rozlišuje tři hlavní funkce daní. Hlavní funkcí daní je **fiskální funkce**. Primárním cílem je zajištění příjmu do státního rozpočtu a veřejné správy. Jedná se o nejdůležitější funkci s největší částí příjmu.

Další důležitou funkci, kterou daně mají, je **funkce regulační**. Jedná se o regulaci intenzity ekonomických aktivit s cílem maximalizovat činnosti s pozitivním přínosem pro společnost a minimalizovat ekonomické aktivity s méně pozitivním nebo negativním přínosem pro stát a společnost. Podstatou regulační funkce je redistribuce peněžních prostředků mezi ekonomickými subjekty a veřejným sektorem.¹⁰

Třetí funkcí daní je **funkce stabilizační**. Tato funkce souvisí s hospodařením státu a hospodářskými cykly, kterými prochází národní hospodářství ve vztahu ke světové ekonomice. Stát využívá stabilizační funkci daní k docílení stabilního růstu národního hospodářství, přičemž se snaží o minimalizaci negativních výkyvů národního hospodářství.

---

⁸ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. aktualizované vydání, ASPI, Praha, 2006, s. 12.

⁹ SMITH, A. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha: Liberální institut, 2001, s. 55.

¹⁰ STARÝ, M. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, s. 41.

1.4 Základní daňové náležitosti

Povinnost platit daně vyplývá z příslušného zákona, jenž definuje podmínky daňové povinnosti, jejího vzniku, působnosti, zániku a další podmínky. Je tedy možné říci, že ze zákona vyplývají základní daňové náležitosti:

- subjekt daně (poplatník nebo plátce),
- objekt daně (předmět daně),
- základ daně,
- sazba daně.¹¹

Subjekt daně je právnická nebo fyzická osoba, která je podle zákona povinna daň platit. Daňový subjekt může být dvojího typu: *plátce* a *poplatník daně*. Plátcem daně je každá právnická nebo fyzická osoba, která je povinna příslušnou daň vypočítat, vybrat, srazit a odvést do příslušného veřejného rozpočtu prostřednictvím správce daně. To znamená, že plátce daně je povinen odvést daň i od jiných subjektů.

Naproti tomu poplatníkem daně je každá právnická nebo fyzická osoba, která je ze zákona povinna hradit pod svým jménem svou daňovou povinnost ze svého předmětu zdanění. Jednodušeji řečeno – osoba, která nese daňové břemeno, se nazývá *poplatník daně*. Není vyloučeno, že poplatník a plátce daně mohou být stejná osoba. Tato situace nastává u přímých daní. U daní nepřímých jsou plátce a poplatník daně odlišné osoby. Poplatník a plátce daně jsou subjekty vzájemně svázané. Každou daň je třeba vybrat a spravovat. K tomuto účelu slouží příslušné orgány finanční správy. Je možné říci, že se tím pádem jedná o subjekty oprávněné k vybírání a správě daní.¹²

Objektem daně je každá hospodářská skutečnost, například majetek, důchod, spotřeba výrobků a služeb, na jejichž základě je možné poplatníkovi uložit daňovou povinnost. Vymezení objektu daně musí být v platné legislativě naprosto přesně definované, aby nedocházelo k porušování daňových zákonů z důvodu nejasností zákona úmyslně nebo neúmyslně. Je běžné, že daňový

---

¹¹ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. aktualizované vydání, ASPI, Praha, 2006, 279 s., ISBN 80-86395-84-7, s. 13.

¹² STARÝ, M. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s., ISBN 978-80-87109-15-1, s. 66.

subjekt je osvobozen od placení daně. V tomto případě je nutné, aby poplatník daně předložil správci daně dokumenty, na jejichž základě dochází k osvobození od placení daní.

Je možné definovat základ daně jako kvantifikovaný předmět daně, z něhož se daň vyměřuje. Zjednodušeně se dá říci, že objekt daně vymezuje důvod daňové povinnosti, zatímco základ daně definuje, z čeho se daň vyměřuje. Základ daně se vymezuje v měrných jednotkách, například v Kč nebo hektolitrech, přesně podle daného daňového zákona. Základ daně musí ale být vymezen i časově. Zdaňovací období je časový interval, za který se zjišťuje základ daně, stanoví se výše daně a daň se platí. Upravený základ daně je základ daně snížený o nezdanitelné části a odečitatelné položky.¹³

Sazba daně je výše daně na daňovou jednotku, což znamená, že výše daně, kterou je třeba odvést, se vypočítává z příslušného základu daně a ze sazby daně. Sazby daní jsou pro jednotlivé daně odlišné, což je dáno různou strukturou daní, různými druhy objektů daně a potřebou zdanění dané ekonomické činnosti.¹⁴

Pevná sazba daně je dána absolutní výší daně – výška vyměřené daně je nezávislá na výši daňového základu. Naopak relativní sazba daně je vyjádřena poměrem k základu daně. Mezi relativní sazby daně patří **lineární, progresivní a degresivní**.

Lineární sazba daně je sazba daně, kde vyměřená daň je přímo úměrná základu daně. Sazba daně je stálá a nezávislá na výši základu daně. Obvykle se vyjadřuje v procentech základu daně.

Progresivní sazba daně představuje sazbu daně, která roste úměrně se základem daně. To znamená, že výše daně ve srovnání s daní vypočtenou lineární sazbou daně vychází vyšší. V praxi se nejčastěji využívá pásmová progresivní sazba daně. Jedná se o sazbu daně, která je odkrokována v závislosti na výšce základu daně.

Degresivní sazba daně představuje sazbu daně, která klesá s rostoucím základem daně.¹⁵

---

¹³ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika. 4. aktualizované vydání*, ASPI, Praha, 2006, s. 31.

¹⁴ STARÝ, M. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, s. 70.

¹⁵ STARÝ, M. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, s. 71.

1.5 Doplnkové daňové náležitosti

Soubor základních daňových náležitostí lze rozšířit o doplňkové daňové náležitosti. Například za doplňkovou daňovou náležitost je možné považovat správce daně. Správce daně je obvykle finanční orgán, který má podle platného zákona právo a povinnost vyměřit, vybrat a následně vymáhat daň. Příjmy z každé vybrané daně ale někam proudí. Proto rozpočtové určení daní je další doplňkovou náležitostí daně. Výměr představuje stanovení daně konkrétnímu poplatníkovi daně. Poplatník si může ve zvlášť uvedených případech uplatňovat slevu na dani. Jedná se o odpočet ze samotné daně. Naopak o odečitatelné a připočitatelné položky se upravuje základ daně. V zákonem vymezených případech může být poplatník zcela osvobozen od placení daně. V tomto případě se jedná o osvobození od daně. Aby mohly příslušné finanční úřady přesně vyměřit daň, je potřeba, aby od plátců daně obdržely daňové priznání.¹⁶

Nezdanitelné minimum je částka, pod kterou se již daň neplatí. Časový úsek, za který se daň zjišťuje, je zdaňovací období. Termín, do něhož je třeba vyměřovanou daň zaplatit, představuje splatnost daně. Záloha na daň představuje odvody daně, které její plátce v průběhu zdaňovacího období odvádí správci daně. Daňové řízení je proces prováděný správcem daně za účelem správného vyměření, vyjmutí a vymáhání daně od jejích plátců.

---

¹⁶ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. aktualizované vydání, ASPI, Praha, 2006, s. 32.

2. Daňová politika Evropské unie

Evropská unie disponuje pouze omezenou působností zasahovat členskými státy do jejich daňových pravomocí. Jedním z hlavních aspektů daňové politiky Evropské unie je hladké fungování jednotného trhu. Z toho důvodu byla primárně upravena harmonizace nepřímých daní a sekundárně až daně přímé. Daňová opatření vydávaná Evropskou unií musejí být členskými státy přijímána jednomyslně.

2.1 Právní základ daňové politiky EU

Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) je pramenem právní úpravy daňové politiky Evropské unie. Daňovým ustanovením se věnuje ve druhé kapitole. V článcích 110–113 SFEU je upraveno sladění právních předpisů, které se týkají daní z obratu, spotřebních daní a jiných nepřímých daní. Kapitola třetí se konkrétně v článcích 114–118 věnuje sblížování právních předpisů a mimo jiné řeší nepřímý účinek daní na vytvoření volného trhu v rámci EU, ačkoli ustanovení o daních nepodléhají řádnému legislativnímu postupu. Dalšími články, jež mají vliv na daňovou politiku, jsou články 45–66 SFEU. Ty obsahují úpravu volného pohybu osob, služeb a kapitálu. Dále články 107–109 SFEU upravující hospodářskou soutěž a pak články 191–192 zabývající se životním prostředím.¹⁷

Postup přijímání aktů obsahující daňová ustanovení je upraven v článcích 326–334 SFEU, zabývajících se posílenou spoluprací. Rada rozhoduje jednomyslně o návrhu Komise, Parlament má v tomto procesu pouze úlohu konzultanta. Takto přijatá ustanovení v oblasti daní v sobě obsahují rozhodnutí Rady a směrnice sblížující vnitrostátní ustanovení. Názor Komise na tuto oblast je takový, že jednomyslnost v rozhodování v oblasti daní komplikuje dosažení požadované daňové koordinace Evropskou unií. Dle názoru Komise by požadované daňové koordinace bylo lépe dosaženo, kdyby hlasování v oblasti daní nebyla vyžadována jednomyslnost, ale stačila by kvalifikovaná většina.

---

¹⁷ 2012/C 326/01 Smlouva o fungování Evropské unie.

Pro přechod na tuto formu hlasování v některých daňových oblastech předložila návrhy, nicméně ty byly členskými státy odmítnuty.¹⁸

Přímé daně, tedy daně odváděné fyzickými osobami z jejich příjmů, majetku či kapitálu nejsou vůbec upraveny právními ustanoveními EU. Tuto úlohu zde zastává Soudní dvůr svou judikaturou. Daně z příjmu, majetku či kapitálu právnických osob jsou upraveny ustanoveními Evropské unie více, přesto však jen v oblasti opatření týkajících se zásad jednotného trhu. Otázka harmonizace nepřímých daní byla řešena dříve a podstatně důkladněji, než je to v případě daní přímých, a to z důvodu změření daňové politiky EU na hladké fungování jednotného trhu.

Nepřímé daně jsou takové daně, které se odvádějí z jiného základu, než je majetek nebo příjem fyzických či právnických osob. Příkladem jsou daň z přidané hodnoty, spotřební daň, dovozní dávky, energetické daně a jiné ekologické daně.

2.2 Cíle daňové politiky EU

Plány a cíle daňové politiky EU vycházejí ze sdělení Komise pojmenovaného *Daňová politika v Evropské unii – priority pro následující roky*. Ze sdělení vyplývá, že rušit, měnit či zavádět nové daně zůstává v pravomoci členských států. Členské státy si mohou svévolně vybrat takový daňový systém, který uznají za vhodný a pro danou zemi nejlepší, a to za předpokladu, že dodržují pravidla EU. Primárními aspekty společné daňové politiky EU jsou odstranění překážek ve formě daní v rámci příhraniční hospodářské činnosti, boj proti škodlivé daňové soutěži a daňovým únikům a na to navazující podporování spolupráce v rámci daňových správ při provádění kontroly v boji proti podvodům. Výsledek lepšího uvedení do vzájemného souladu daňové politiky mezi jednotlivými členskými státy by vedl ke snazšímu dosažení politických cílů stanovených ve strategii *EVROPA 2020* a také v *Aktu o jednotném trhu*.

Evropský parlament 14. března 2019 přijal usnesení o změně klimatu – *Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky v souladu s Pařížskou dohodou 2019/2582 (RSP)*, ve kterém uvedl shodný postoj se sdělením Komise v dané oblasti.

---

¹⁸ Fakta a čísla o Evropské unii, Obecná daňová politika 2020. *Evropský parlament*. [online]. Evropský parlament 2020 [cit. 17. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/92/obecna-danova-politika>.

Usnesením Parlament dal podporu k dosažení cílů stanovených Pařížskou dohodou, především dosáhnout do roku 2050 nulových emisí skleníkových plynů. Prostřednictvím usnesení vybídl Komisi k nejvčasnějšímu prozkoumání eventualit politických opatření, a to včetně ekologických daní, jež budou mít vliv na změnu chování členských států a pomohou dosáhnout stanovených cílů.¹⁹

---

¹⁹ Usnesení Evropského Parlamentu o změně klimatu – Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky v souladu s Pařížskou dohodou 2019/2582 (RSP).

3. Environmentální politika Evropské unie

Přestože environmentální politika neboli politika životního prostředí EU patří mezi jednu z nejmladších aktivit Evropského společenství. V současné době je toto téma prezentováno jako jedno z nejdůležitějších a nejstěžejnějších, které instituce EU řeší a které významně ovlivňuje legislativní vývoj v jiných oblastech, ať už je to vnitřní trh, energetika, průmysl, doprava, ochrana spotřebitele, veřejné zdraví, obchodní politika, zemědělství, či rozvoj venkova atd. Výsledkem tohoto vlivu je systém právních norem a regulací, které zasahují do řady oblastí, jež se prostřednictvím institucí odpovědných za legislativní aktivity neustále rozvíjejí.²⁰

3.1 Právní základ environmentální politiky EU

Právním základem politiky životního prostředí Evropské unie je článek 11 a články 191–193 SFEU. Článek 191 tvrdí, že boj proti změně klimatu je explicitním cílem environmentální politiky EU. Evropská unie má pravomoc rozhodovat ve veškerých oblastech životního prostředí – ať už je to oblast znečištění ovzduší, znečištění vody, nakládání s odpady, nebo změna klimatu. V rámci její působnosti se uplatňuje zásada subsidiarity a požadavek jednomyslného přijetí v Radě, a to konkrétně v otázkách oblasti fiskální, územního plánování, využívání půdy hospodaření s vodními zdroji, volby zdrojů energie a struktury dodávek energie.²¹

3.2 Vznik a vývoj environmentální politiky EU

Za počátek evropské environmentální politiky se označuje rok 1972. V tomto roce se konalo zasedání Evropské rady v Paříži, konané v návaznosti na první konferenci OSN o životním prostředí. Na tomto zasedání došlo k dohodě hlav států a předsedů vlád o potřebě vytvoření politiky životního prostředí Společenstvím na podporu hospodářského rozvoje. Evropská rada vyzvala Komisi k sestavení akčního programu, který bude řešit otázky životního prostředí. Evropská komise vyhlásila první tzv. Evropský akční program pro období 1973–1976. *Jednotný evropský akt* (JEA) z roku 1987 pak začlenil do tehdejší *Smlouvy*

---

²⁰Životní prostředí. *Euroskop* [online]. Euroskop 2020 [cit. 16. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>.

²¹ 2012/C 326/01 Smlouva o fungování Evropské unie.

o založení Evropského hospodářského společenství článek 100a, který stanovil, že Komise bude ve svých návrzích v oblasti životního prostředí vycházet z přísné úrovně ochrany životního prostředí. JEA dále do téže smlouvy vložil novou Hlavu VII nazvanou Životní prostředí, která se tak stala prvním právním podkladem environmentální politiky Společenství. Článek 130r stanovil cíle nově začleněné politiky životního prostředí: zachování životního prostředí, ochrana lidského zdraví, zajištění racionálního využívání přírodních zdrojů. Hlava VII obsahovala principy, na kterých má politika životního prostředí stát. Mezi nejdůležitější zásady patří zásady prevence, přednostní náprava škod na životním prostředí přímo u zdroje a zásada „znečišťovatel platí“. Další úpravu primárního práva EU v této problematice přinesla *Smlouva o Evropské unii* (SEU), která v článku 130 hovoří o politice životního prostředí. Změnila také konkrétní úkoly a cíle, jichž má Společenství v této problematice dosáhnout. Podle nové úpravy mělo Evropské společenství podporovat opatření na mezinárodní úrovni a napomáhat k vyřešení globálních a regionálních problémů v oblasti životního prostředí. *Maastrichtská smlouva* z roku 1993 mimo jiné zavedla postup spolurozhodování a hlasování kvalifikovanou většinou v Radě jako obecné pravidlo. *Amsterodamská smlouva* v roce 1999 přinesla povinnost zavést ochranu životního prostředí do všech odvětvových politik EU, a to za cílem podpořit udržitelný rozvoj. Boj proti změně klimatu pak přinesla *Lisabonská smlouva* z roku 2009 také přinesla cíl udržitelného rozvoje ve vztazích s třetími zeměmi. Díky právní subjektivitě, kterou EU touto smlouvou získala, má EU možnost přistupovat a uzavírat mezinárodní dohody.

Sekundární právo v souvislosti s politikou životního prostředí bylo ovlivňováno především tím, jak se jednotlivé členské státy ES (později EU), ale i samotná Evropská unie jako celek připojovaly k nejrůznějším úmluvám v oblasti ochrany životního prostředí sjednaným na celosvětových nebo regionálních konferencích. Příkladem může být *Rámcová úmluva OSN o změně klimatu* sjednaná roku 1992 v Riu de Janeiru nebo také *Kjótský protokol* z roku 1997. Evropská unie se také zásadně zasloužila o přijetí *Pařížské klimatické dohody o změně klimatu* z prosince 2015, která má za cíl mimo jiné udržet nárůst globální teploty pod 2°C a která nahradila dříve přijatý *Kjótský protokol*. Její ojedinělost spočívá v tom, že byla přijata téměř všemi státy světa. Další zásadní mezinárodní

úmluva přijatá EU je *Agenda 2030*, jež byla schválena na půdě OSN v roce 2015 a nahradila *Deklaraci tisíciletí* z roku 2000. Rozvojové cíle tisíciletí v ní obsažené jsou nahrazeny novými, a to *Cíli udržitelného rozvoje*, které mají za úkol odstranit chudobu a směřují k udržitelnému rozvoji na celosvětové úrovni.²²

3.3 Akční programy životního prostředí

V roce 1973 vydala Komise první víceletý program s názvem *Akční program pro životní prostředí*, který obsahoval legislativní návrhy a cíle environmentální politiky Evropské unie pro následující roky.

Sedmý akční program pro životní prostředí, nesoucí název *Spokojený život v mezích naší planety*, byl vydán pro období let 2014–2020, a to prostřednictvím Parlamentu a Rady rozhodnutím č. 1386/2013 z 20. listopadu 2013. Program stanovil tři zásadní priority pro environmentální politiku EU: ochrana přírodního bohatství, přeměna EU na nízkouhlíkovou zelenou a konkurenceschopnou ekonomiku, která využívá veškeré zdroje efektivně a zároveň dbá na ochranu lidí před hrozbami plynoucími ze stále se zhoršujícího stavu životního prostředí. Přesněji a konkrétně řečeno o znečištění vody, znečištění ovzduší a o nadměrném hluku. Dále 7. akční program dbal na zvýšení úrovně efektivity Evropské unie v oblasti životního prostředí a klimatických změn na mezinárodní úrovni. K dosažení těchto programových cílů je doporučováno zlepšení v zavádění legislativy v oblasti životního prostředí. Důležitou součástí je i zajištění dostatečných investic v oblasti životního prostředí a klimatu. V neposlední řadě je doporučováno více zasazovat environmentální politiku i do dalších oblastí politik Evropské unie.²³

Osmý akční program pro životní prostředí, Komisí zveřejněný v říjnu 2020, podporuje cíle v oblasti životního prostředí a oblasti klimatu vycházející ze Zelené dohody na následující desetiletí. Zdůrazňuje potřebu splnění svého závazku vycházejícího ze 7. akčního programu a svou vizi být do roku 2050 uhlíkově neutrálním regionem. 8. akční program vyzývá k přechodu k účelnému využívání zdrojů, ke klimatické neutralitě a k udržitelné ekonomice, protože ta

²²Fakta a čísla o Evropské unii, Politika životního prostředí: obecné zásady a základní rámec 2020. *Evropský parlament*. [online]. Evropský parlament 2020 [cit. 17. 03. 2021].

Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/71/politika-zivotniho-prostredi-obecne-zasady-a-zakladni-ramec>.

²³7. EAP – všeobecný akční program Unie pro životní prostředí na období do roku 2020.

dává planetě více, než jí bere. Zdůrazňuje, že blahobyt lidstva a jeho prosperita závisejí na zdravých ekosystémech, ve kterých žije. V návaznosti na Zelenou dohodu si stanovil následujících šest prioritních cílů: dosažení snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 a klimatické neutrality do roku 2050; zlepšení adaptivní kapacity, posílení odolnosti a snížení zranitelnosti vůči změně klimatu; přistoupení k modelu regenerativního růstu, oddělující hospodářský růst od využívání zdrojů a degradace životního prostředí a zrychlení přechodu na oběhové hospodářství. Stanovil si rovněž plán nulového znečištění včetně cílů v oblastech ovzduší, vody půdy, ochrany zdraví a dobrých životních podmínek Evropanů. Dále též ochranu, zachování a obnovu biologické rozmanitosti a posilování přírodního kapitálu (zejména vzduchu, vody, půdy, lesů, mokřadů, sladkovodních a mořských ekosystémů), zvýšení tlaku z hlediska životního prostředí a ochranu klimatu na výrobu a spotřebu (zejména v oblastech energetiky, průmyslového rozvoje, budov, infrastruktury mobility a potravinovém průmyslu). Za účelem měření a komunikace v rámci plnění těchto cílů tento program navrhuje zřídit kontrolní rámec, který pomůže členským státům EU určit, do jaké míry program plní a dodržují.²⁴

3.4 Nástroje politiky environmentální politiky EU

Evropská unie v této problematice využívá své klasické legislativní nástroje, které má k dispozici na základě článků 288 a 289 SFEU, konkrétně tedy nařízení, směrnice a rozhodnutí, popřípadě doporučení a stanoviska.

V aktuálně platném primárním právu EU je většinově upravena oblast životního prostředí v Hlavě XX SFEU, jejíž článek č. 4 uvádí, že oblast životního prostředí patří do oblasti, v níž se uplatňuje sdílená pravomoc Evropské unie a jejích členských států.²⁵

EU dále v oblasti environmentální politiky vydává akční programy stanovující hlavní cíle, kterých má být dosaženo. Může dále vydávat bílé a zelené knihy a jiné strategické dokumenty nelegislativní povahy.

Evropský parlament a Rada EU rozhodují v oblasti dosažení cílů environmentální politiky standardním legislativním postupem. Podle článku 294

---

²⁴8.EAP – Environment Action Programme will guide European environmental policy until 2030.

²⁵ 2012/C 326/01 Smlouva o fungování Evropské unie.

SFEU tedy Evropský parlament a Rada spolu mohou rozhodovat za předchozí konzultace s Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů. Rada hlasuje kvalifikovanou většinou. Zvláštní legislativní postup se uplatňuje v rámci hlasování o předpisech týkajících se územního plánování, hospodaření s vodními zdroji, využívání půdy s výjimkou hospodaření s odpady a v rámci hlasování o opatřeních významně ovlivňujících volbu členského státu mezi různými energetickými zdroji a základní skladbu jeho zásobování energií. Zvláštní legislativní postup spočívá v jednomyslném rozhodování Rady, Evropský parlament je v těchto oblastech jen konzultován.²⁶

3.5 Role Institucí EU v environmentální politice EU

Evropská komise

Oblast environmentální politiky připadá do portfolia generálního ředitelství pro životní prostředí a generálního ředitelství pro oblast klimatu. Politicky je za tuto oblast odpovědný komisař pro životní prostředí, oceány a rybolov, aktuálně Virginius Sinkevičius a komisař pro Zelenou dohodu Frans Timmermans.

Rada EU

Oblast environmentální politiky je v portfoliu Rady pro životní prostředí, jež je složena z ministrů pro životní prostředí, jejichž schůze se koná čtyřikrát do roka. Způsob rozhodování je kvalifikovaná většina spolu s Evropským parlamentem, s nímž také společně přijímají právní předpisy v oblasti životního prostředí.

Evropský parlament

V rámci Parlamentu se životním prostředím zabývá Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin, jehož předsedou je europoslanec Pascal Canfin.

---

²⁶Životní prostředí. *Euroskop* [online]. Euroskop 2020 [cit. 18. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>.

Evropská agentura pro životní prostředí

V jejím čele stojí ředitel Hans Bruyninckx. Agentura vytváří a zpracovává analýzy pro oblast vývoje životního prostředí a hospodářských a sociálních tlaků. Zároveň provozuje a spravuje síť pro životní prostředí nazvanou *Eionet*, která slouží k poskytování nezávislých informací o životním prostředí.²⁷

3.6 Kjótský protokol

Kjótský protokol je doplněk k *Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu*, který byl podepsán v prosinci 1997 v japonském městě Kjóto. *Kjótský protokol* vstoupil v platnost 16. února 2005. Jedná se o právně závaznou mezinárodní dohodu, v níž se průmyslové státy zavázaly snížit kolektivní emise skleníkových plynů o 5,2 % oproti roku 1990. V roce 2012 byl schválen dodatek, jímž se potvrdilo pokračování tohoto protokolu na jeho druhé kontrolní období, které bylo stanoveno na dobu osmi let (2013–2020). Evropská unie a její členské státy se zavázaly snížit emise skleníkových plynů do roku 2020 o 20 % v porovnání s rokem 1990. Česká republika podepsala protokol 23. listopadu 1998, a to na základě usnesení vlády č. 669/1998. Ratifikován byl 15. listopadu 2001 (č. 81/2005 Sb. m. s.).²⁸

3.7 Konference OSN o změně klimatu v Paříži, 30. 11. – 12. 12. 2015

Rok 2015 lze v oblasti mezinárodního boje za zpomalení globálních klimatických změn považovat za důležitý milník. V Paříži se od 30. listopadu do 12. prosince 2015 konalo 21. zasedání konference smluvních stran *Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu* a 11. zasedání smluvních stran *Kjótského protokolu*. Smluvní strany na této konferenci dosáhly nové celosvětové dohody o změně klimatu. Dohoda obsahuje závazný plán na udržení globálního oteplování pod hranicí 2°C.

---

²⁷Fakta a čísla o Evropské unii, Politika životního prostředí: obecné zásady a základní rámec 2020. *Evropský parlament* [online]. Evropský parlament 2020 [cit. 17. 03 2021].

Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/71/politika-zivotniho-prostredi-obecne-zasady-a-zakladni-ramec>.

²⁸Kjótský protokol k *Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu*.

Hlavními prvky konference OSN o změně klimatu tedy Pařížské dohody jsou:

„Dlouhodobý cíl:

Tím je udržení zvyšování globální teploty pod 2°C v porovnání s předindustriální érou.

Příspěvky:

Během pařížské konference země předložily konkrétní příspěvky a národní akční plány zaměřené na snížení svých emisí.

Transparentnost a ambice:

Jednotlivé vlády se dohodli, že každých 5 let budou zveřejňovat dosažené výsledky a na základě jejich hodnocení si pak stanoví ambicióznější cíle

Solidarita:

EU a další rozvinuté země budou poskytovat finanční pomoc na opatření v oblasti klimatu s cílem podpořit rozvojové země v úsilí snížit emise a na případný boj s následky změn klimatu.²⁹

3.8 Strategie EVROPA 2020

Evropský parlament 11. března 2010 přijal usnesení o strategii *EVROPA 2020*. Tato strategie má zajistit trvale udržitelný rozvoj pro členské státy EU.

Strategie *EVROPA 2020* byla oficiálně představena v březnu 2010 prostřednictvím oznámení Komise se zastřešujícím podtitulem *Strategie pro inteligentní, udržitelný a inkluzivní růst*. Evropská komise v úvodu svého návrhu vyzývala členské státy k tomu, aby se poučili z hospodářské krize, a poukazovala na potřebu vzájemné spolupráce, která je při dosahování vytyčených cílů klíčová. Komise v této části zároveň poukazuje na dopady hospodářské krize na ekonomiku EU (pokles HDP, zvýšení nezaměstnanosti) a na potřebu vnímat některé strukturální nedostatky, které byly přítomny již před obdobím krize. Svou strategii zároveň Komise rámcuje do kontextu nárůstu globálních výzev v podobě globalizace, udržování konkurenceschopnosti ekonomik, nárůstu populace a problému změny klimatu a zacházení se zdroji energie.

---

²⁹Konference OSN v Paříži o změně klimatu, 30. 11. – 12. 12. 2015.

Jak říká podtitul strategie, jejím základem jsou tři vzájemně propojené priority, v jejichž rámci kterých jsou blíže specifikovány konkrétnější cíle:

- inteligentní růst – znalostní ekonomika založená na inovacích,
- udržitelný růst – ekologičtější hospodářství, které je konkurenceschopnější s ohledem na globální trendy a efektivnější využívání zdrojů energie (důraz na využívání obnovitelných zdrojů),
- růst podporující začlenění – zvyšování zaměstnanosti, vzdělanosti, boj proti chudobě a zajištění sociální soudržnosti.

Pod těmito prioritami bylo stanoveno pět hlavních cílů v oblasti zaměstnanosti, investic do výzkumu a vývoje, klimatu a energetiky, vzdělanosti a boje proti chudobě. Pro dosahování jmenovaných cílů a pro pokrok v těchto oblastech navrhla Komise sedm hlavních iniciativ – cíli environmentálního pilíře se věnuje iniciativa Evropa účinněji využívající zdroje.³⁰ Kromě boje proti klimatickým změnám sleduje Komise za investicemi do ekologičtějších technologií také vytváření nových možností v oblasti podnikání a zvyšování zaměstnanosti.

Strategie *EVROPA 2020* je postavena na prolínajících se oblastech:

- inteligentní růst,
- rozvoj hospodářství založeného na znalostech a inovacích,
- udržitelný růst podporující nízkoemisní konkurenceschopné hospodářství s efektivní spotřebou zdrojů,
- růst napomáhající začlenění podporující zaměstnanost, sociální a územní soudržnost.

Jedním z cílů strategie *EVROPA 2020* je i cíl týkající se změny klimatu a energetiky, který sestává z dalších dílčích cílů:

- snížení emisí skleníkových plynů o 20 % ve srovnání s vyprodukovaným množstvím v roce 1990,

---

³⁰ *Evropská komise. EVROPA 2020 Strategie pro inteligentní, udržitelný růst podporující začlenění 2010.* [online]. Evropská komise sekretariát rady 2021 [cit. 10. 03. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=Com:2010:2020:fin:cs:pdf>. s. 5-8.

- zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie o 20 %,
- zvýšit energetickou účinnost o 20 %.

Souběh plnění těchto cílů má zajistit pro členské státy EU dlouhodobě udržitelné hospodářství založené na šetrném zacházení s přírodními zdroji. Cíle přijaté orgány Evropské unie musí být implementovány do politiky jednotlivých členských států. Z toho důvodu byla v ČR vypracována politika ochrany životního prostředí pod názvem *Státní politika životního prostředí České republiky 2012–2020*.³¹

3.8.1 Role institucí EU v rámci strategie EVROPA 2020

Úvodní návrh Komise, kterým byla strategie *EVROPA 2020* prezentována, obsahuje část věnovanou vymezení kompetencí a úkolů jednotlivých aktérů. Tato část poukazuje na skutečnost, že Rada EU ze své podstaty zajišťuje integraci politik a řídí vzájemnou závislost mezi členskými státy a Evropskou unií³², a proto by měla nově vzniklou strategii usměrňovat a přinášet potřebné impulzy pro naplňování jejích cílů. Jednotlivá složení rad EU mají dále pracovat na plnění programu strategie a také slouží jako fórum pro výměnu informací v rámci priorit a pokroku při jejich plnění. Evropská komise má za úkol pravidelně sledovat situaci a pokrok na evropské úrovni, ale i na úrovni členských států na základě stanovených ukazatelů a statistik. Vydává výroční zprávy, hodnocení, doporučení a posuzuje nový právní rámec a další dokumenty členských států. Evropský parlament by měl podle návrhu sloužit především jako prostor pro mobilizaci občanů a národních parlamentů. Mimoto se podílí na tvorbě legislativy. EK shodně poukazuje na úlohu občanské společnosti a místních a regionálních orgánů při sdílení informací a formování agendy, při čemž by do procesu měly být zapojeny i Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů.³³

³¹ EVROPSKÁ AGENTURA PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ. *Environmental taxes: recent developments in tools for integration*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000.

³² *Evropská komise. EVROPA 2020 Strategie pro inteligentní, udržitelný růst podporující začlenění 2010*. [online]. Evropská komise sekretariát rady 2021 [cit. 10. 03 2021]
Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:CS:PDF>. s. 30.

³³ *Evropská komise. EVROPA 2020 Strategie pro inteligentní, udržitelný růst podporující začlenění 2010*. [online]. Evropská komise sekretariát rady 2021 [cit. 10. 03. 2021]
Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:CS:PDF>. s. 31

3.8.2 Evropský semestr

Evropský semestr je nástrojem pro zajištění účinnější koordinace hospodářských politik členských států EU, jehož součástí je pravidelné předávání programů stability a konvergenčních i národních programů. V rámci evropského semestru dochází k harmonizaci rozpočtových a hospodářských politik členských států s cíli na úrovni EU. Do evropského semestru patří i výše zmíněné národní programy reforem, které slouží pro sledování pokroku členských států a reflektují doporučení, která pravidelně vydává Evropská komise pro každý stát v rámci evropského semestru.³⁴

3.8.3 Obchodování s emisemi

Při snižování emisí skleníkových plynů v rámci závazků *Kjótského protokolu*, ale i aktuální strategie *EVROPA 2020* bylo důležité uvažovat nad systémem, který by byl efektivní a bral by v úvahu energetický mix členských států, jejich různé podmínky a také zájmy energetického či hospodářského průmyslu. Po neúspěchu projektu uhlíkové daně se Evropská unie v environmentální oblasti soustředila na budování nové struktury na redukci emisí v podobě tzv. Evropského systému obchodování s emisemi (EU ETS).

Právním pramenem byla směrnice 2003/29/ES, o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Tato směrnice byla několikrát novelizována. Aktuální podobou EU ETS ve třetím obchodovacím období 2013–2020 je směrnice 2009/29/ES, která byla do českého právního řádu implementována zákonem č. 383/2012 Sb. a prováděcí vyhláškou 192/2013 Sb. Směrnice je úzce spjatá s dalšími evropskými právními akty – s rozhodnutím 287/2011/EU, kterým se stanovují pravidla pro přidělování bezplatných povolenek, a s nařízením 601/2012 o monitorování a vykazování emisí skleníkových plynů.³⁵

Systém obchodování s emisemi funguje na principu obchodování s povolenkami na vypouštění emisí a jeho cílem je motivovat podniky přecházet na šetrnější technologie ve vztahu k životnímu prostředí. EU ETS má rovněž zajistit postupné snižování emisí skleníkových plynů v EU v souladu se závazky

³⁴Consilium. Home – Consilium. *Evropský semestr* [online]. Generální sekretariát rady 2021 [cit. 18. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/european-semester/>.

³⁵Zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů.

Kjótského protokolu a strategie EVROPA 2020. Tento systém zároveň zahrnuje 45 % emisí skleníkových plynů Evropské unie z více než 11 tisíc zařízení, díky čemuž je největším trhem svého typu na světě.³⁶

---

³⁶ Emisní obchodování. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. MŽP 2020 [cit. 11. 03. 2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/emisni_obchodovani.

4. Ekologické daně

První diskuse o ekologickém zdanění se začaly objevovat až v 70. letech 20. století. V tomto období začala široká veřejnost, tedy voliči, ostřeji vnímat změny a znečišťování životního prostředí. Do celosvětové pozornosti se dostávaly klimatické změny, ztenčování ozonové vrstvy vlivem freonů, oteplování planety Země enormní produkcí oxidu uhličitého a mnoho jiných aspektů. Za další příčinu z přelomu 70. a 80. let se dají považovat ropné krize spojené s růstem cen energií. Důsledkem těchto událostí byla reakce některých vlád, které do svých politických programů zařazovaly otázku ekologického zdanění spolu se zaváděním úsporných opatření ve vztahu k životnímu prostředí a využívání obnovitelných zdrojů.

4.1 Definice ekologických daní

Pojem *ekologické daně* (environmentální daně) je poměrně nový a jednotná definice nebyla dosud jednoznačně vymezena. Ekologické daně se často označují jako *green taxes* nebo *environmental taxes*. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) používá termín *environmentally related taxes* a definuje ho jako „povinné, nerovnocenné platby do veřejného rozpočtu, které jsou uvalené na daňové základy, které jsou považovány za zvláště významné ve vztahu k životnímu prostředí“. Z definice OECD vychází i Eurostat. Evropská unie považuje za ekologickou daň takovou „[d]aň, jejíž základ daně je fyzická jednotka (nebo její zástupce) něčeho, co má prokazatelný specifický negativní dopad na životní prostředí.“³⁷

Nejednotnou definici ekologické daně je možné demonstrovat na dvou odlišných přístupech:

- 1) Ekologická daň je chápána jako platba do veřejných rozpočtů, od níž se očekává pozitivní vliv na životní prostředí. Tento pohled ukazuje příčinu zavedení ekologických daní.
- 2) Daňová základna (předmět zdanění), která představuje ekologicky škodlivou výrobu či spotřebu.

---

³⁷ JÍLKOVÁ, J., J. Pavel, L. Vítek a J. Slavík. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 65.

Ekologické daně patří mezi daně nápravné, neboť vyjadřují náklady společnosti potřebné k odstranění negativní externality v podobě znečištění životního prostředí škodlivými látkami nejen pro lidské zdraví, ale i pro ovzduší planety.

Někdy se také používá pojem *energetické daně*, jelikož se jedná o daně, které zatěžují energetické produkty a elektřinu. Jejich smyslem je snížit spotřebu energie a také produkci emisí CO₂. Na druhou stranu je záhodno zmínit, že tato terminologie potlačuje ekologický aspekt těchto daní.

Znečištění je negativní externalitou, k jejímuž odstranění je potřeba vynaložit určité náklady. Jelikož výrobci znečišťujících produktů nemusí nést tyto náklady, mohou produkovat více těchto výrobků za nižší ceny. A. Kubátová dále dodává, že na trh vstupují ekologické daně, jejichž úkolem je zahrnout tyto externality do nákladů na trhu (tzv. internalizace externalit).³⁸

Ekologické daně patří mezi nepřímé daně, které mají charakter spotřebních daní a promítají se do vyšší ceny výrobků a služeb. Nepřímé daně, tím pádem i ekologické daně, nerespektují důchodovou ani majetkovou situaci daňového subjektu a patří mezi neadresné daně. Ekologické daně se někdy řadí mezi akcízy z toho důvodu, že se týkají pouze některých komodit. Environmentální daně ignorují majetkovou situaci subjektu daně, proto je lze označit přívlastkem *im rem*. Při výrobě zboží a služeb pomocí neekologických výrobních procesů vznikají negativní externality. Negativní externality jsou obecně vlivy vytvářené jednou stranou, jež však negativně dopadají na stranu druhou. Typickým příkladem negativních externalit jsou emise SO₂ a NO_x, které v podobě kyselých dešťů dopadají na krajinu a ničí živou i neživou přírodu.³⁹

Podle P. Samuelsona negativní externality spojené se znečišťováním představují aditivní náklady pro společnost, které ale nenesou výrobci (znečišťovatel) ani spotřebitelé zboží nebo služeb. Proto mají ekologické daně v první řadě za úkol korigovat dopady konvenční lidské činnosti spojené se životním prostředím. Z toho důvodu patří ekologické daně mezi nápravné daně. Činnosti vedoucí k ochraně životního prostředí mohou mít různé podoby. Environmentální technologie představují technologie šetrné k životnímu prostředí.

---

³⁸ JÍLKOVÁ, J., J. Pavel, L. Vítek a J. Slavík. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 67.

³⁹ PAVLÁSEK, V. a P. Hejduková, *Veřejné finance a daně*. 2. vydání. Plzeň: Nava, 2011, s. 61.

Ekologické daně mohou působit i stimulačně. Dle P. Samuelsona tyto daně nepředstavují pouze restriktivní opatření postihující jen znečišťovatele životního prostředí, ale je možné je označit i jako negativní typ ekonomické stimulace. Správně nastavenou ekologickou daní lze omezit nebo téměř vyloučit činnost, která způsobuje znečištění životního prostředí. Je také možné vyzdvihnout pozitivní přínos kladných druhů stimulace ekonomických subjektů v oblasti ochrany životního prostředí. Jedná se například o různé dotace nebo jiné zvýhodnění pro podniky, jejichž podnikatelská činnost je v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Typickým příkladem jsou státní dotace na snížení uhlíkové stopy podniku pomocí investice do zateplení budov nebo renovace energeticky náročných výrobních procesů. Pozitivní stimulací může být i používání obchodního loga s odkazem na ekologicky šetrný výrobní proces.⁴⁰

4.2 Funkce ekologických daní

Mezi základní funkce ekologických daní patří **funkce fiskální, funkce redistribuční a funkce alokační**.⁴¹

Primárním cílem daní je naplnit veřejný rozpočet, ale A. Vančurová uvádí, že ekologická daň fiskální funkci plnit nemusí. Pokud je uvalena na produkt s negativním dopadem na životní prostředí, může být jejím cílem odstranění produkce a spotřeby daného výrobku. Tímto způsobem se daň vlastně sama zlikviduje.⁴²

Přerozdělování důchodů od zámožnějších občanů k těm chudším zajišťuje redistribuční funkce. Proto platí, že bohatší odvádějí větší daně. Tato skutečnost je důsledkem nerovnoměrného rozdělení příjmů ve společnosti na základě tržních mechanismů.

Alokační funkce je využito, pokud selhává efektivnost tržních mechanismů. Negativní externality sám trh nedokáže vyřešit. Uložením ekologických daní se stát snaží změnit chování ekonomických subjektů celospolečensky žádoucím směrem. Cílem je změna preferencí spotřebitelů

---

⁴⁰ PAVLÁSEK, V. a P. Hejduková. *Veřejné finance a daně*. 2. vydání. Plzeň: Nava, 2011. s. 63

⁴¹ JÍLKOVÁ, J. a J. Pavel, L. Vitek a J. Slavík. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 135s. 13.

⁴² VANČUROVÁ, A., L. Láchová a J. Vítková. *Daňový systém ČR*. V Praze: 1. VOX, [1997]-2018. s. 14.

takovým způsobem, že ekonomické subjekty zvýšením cen ekologicky nevhodných produktů vede ke spotřebě jejich přijatelnějších substitutů.

4.3 Klasifikace ekologických daní

Existuje několik hledisek, podle nichž se klasifikují ekologické daně. Těmito kritérii jsou například předmět zdanění, technika zdanění, cíl zdanění a druhy ekologických daní.

Čisté „Pigouviánské“ daně

Pigouviánské daně představují teoretický koncept ekologických daní na odstranění negativních externalit. Jsou uloženy na každou jednotku znečištění v takové míře, která odpovídá výšce negativní externality. Daň eliminuje množství vyráběných a spotřebovávaných ekologicky nevhodných produktů a zároveň díky ní dochází ke stimulaci ekonomických subjektů k tvorbě a k aplikaci technologií na snižování emisí škodlivin.

Nepřímé ekologické daně

Dále je namístě zmínit nepřímé ekologické daně, jejichž konstrukce má odstranit nevýhody Pigouviánských daní. Ty jsou v praxi lépe využitelné, jelikož nejsou ukládány na jednotky emisí, ale na jednotky vstupů (např. jednotky uhlí, ropy nebo plynu), jejichž výroba způsobuje negativní externality. Výhodou tohoto typu daní je jednodušší a méně nákladné vymezení daňového základu.

Daně s neplánovanými ekologickými dopady

Tímto pojmem se označují daně, jejichž primárním cílem není ochránit životní prostředí, i přestože jej pozitivně ovlivňují. Hlavním důvodem jejich zavedení je fiskální funkce. Příkladem takových daní jsou spotřební daně nebo daň z přidané hodnoty.

Účelové „ekologické“ daně

V tomto případě nejde o daně, které povzbuzují k ekologicky způsobilému chování. Spadají sem daně, jejichž výnos nebo alespoň jeho část, se účelově použije na ekologické aktivity.

4.4 Využití ekologických daní

Správně fungující ekologické daně by měly respektovat zásadu „znečišťovatel platí“. Jedná se o to, že ekonomický subjekt, který je zdrojem ekologické zátěže pro životní prostředí, by měl plně nést náklady na odstranění tohoto negativního jevu. Tyto náklady by se měly přenést do vyšší prodejní ceny jeho výrobků nebo služeb. Vyšší prodejní ceny jeho výrobků nebo služeb poté tohoto producenta znevýhodňují na volném trhu, kde ho převálcuje konkurence. Tento popsany mechanismus působí automaticky a se správně nastaveným environmentálním zdaněním a se systémem poplatků by měl tvořit základ moderního boje proti klimatickým změnám. Prvním teoretickým principem v problematice ekologického zdanění byl Pigouviánský typ zdanění. Podle A. Pigoua se jedná o daň placenou znečišťovatelem za jednotku znečištění právě rovnou celkové mezní společenské škodě způsobené znečištěním.⁴³

V reálné praxi je ale nemožné aplikovat Pigouviánskou daň, protože není možné přesně vyčíslit výši mezních společenských nákladů spojených s daným typem znečištění. Je možné rozlišit tři typy ekologických daní:

- 1) uhlíkové daně – předmětem daně jsou fosilní paliva, sazba daně je přímo úměrná množství uhlíku vázaného v palivu,
- 2) daně z CO₂ – objekt daně představuje množství CO₂,
- 3) energetické daně – objekt daně a základ daně se vztahují na energii vázanou v palivu. Týkají se i jaderné energie a obnovitelných zdrojů.⁴⁴

P. Samuelson přistupuje k vysvětlení principu ekologických daní z praktického hlediska. Vysvětluje ekologické daně na příkladu americké ocelárny, která při produkci oceli produkuje negativní externality s dopadem na místní komunitu v hodnotě 30 dolarů. To znamená, že výška mezních

⁴³ MRKÝVKA, P. a kol. *Finanční právo a finanční správa*. 2. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 10.

⁴⁴ PAVLÁSEK, V a P Hejduková. *Veřejné finance a daně*. 2. vydání. Plzeň: Nava, 2011. s. 65.

společenských nákladů představuje 30 dolarů na tunu oceli. Jestliže výrobní náklady ocelárny představují 10 dolarů na tunu oceli, celkové jednotkové náklady jsou ve výši 40 dolarů na tunu oceli. Pokud se vyskytne konkurenční firma s výrobními náklady pod 40 dolarů na tunu oceli, je tato americká ocelárna nucena snížit náklady na výrobu oceli, což znamená, že vytvoří tlak na snížení ekologického zatížení z původních 30 dolarů na hodnotu nižší. Samuelson ale upozorňuje na velký problém přesného vyčíslení negativních externalit.⁴⁵

Ekologické daně mají ve světě čím dál větší vliv, jelikož světová spotřeba energie má rostoucí tendenci. Tento trend má pozitivní dopad na státní rozpočty, protože ekologické daně představují stabilní a dobře predikovatelný zdroj příjmů do státních rozpočtů. Podle Woodyho v roce 2040 spotřeba energie rozvojových zemí bude představovat 65 % světové spotřeby energie, a proto je žádoucí, aby ekologické daně byly implementovány do daňových systémů rozvojových zemí, poněvadž v rozvojových zemích momentálně probíhá silný růst poptávky po surovinách a také po fosilních palivech.⁴⁶

Při tématu ekologických daní je třeba zmínit a vysvětlit pojem *ekologické inovace*, který vysvětluje Evropská environmentální agentura (EEA), podle níž ekologické inovace představují technologický rozvoj, jenž generuje produkty, vybavení nebo procesy vedoucí k omezení poškození životního prostředí a zároveň procesy vedoucí ke snižování čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů.⁴⁷

Environmentální daně jsou obvykle zaváděny do daňových soustav v rámci ekologické daňové reformy. Průběh ekologické daňové reformy je v každém státě jiný i navzdory tomu, že v evropských zemích návrh ekologických daní vychází z evropských směrnic a nařízení.⁴⁸

---

⁴⁵ SAMUELSON, P. A. a W. D. Nordhausen *Ekonomie*: 19. vydání. Praha: NS Svoboda, 2013. s. 309.

⁴⁶ PAVLÁSEK, V a P. Hejduková. *Veřejné finance a daně*. 2. vydání. Plzeň: Nava, 2011, s. 70.

⁴⁷ STARÝ, M. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, s. 125.

⁴⁸ PAVLÁSEK, V. a P. Hejduková. *Veřejné finance a daně*. 2. vydání. Plzeň: Nava, 2011., s. 78.

5. Ekologické daně v EU

5.1 Ekologická daňová reforma EU

Ekologická daňová reforma přináší do daňového systému daňové zatížení ve formě nové daňové povinnosti pro znečišťovatele životního prostředí. Na poli Evropské unie bylo prvním krokem této daňové reformy uvedení oblasti daní z minerálních olejů do vzájemného souladu s jednotlivými státy. Poté následovala úprava zdanění energie, energetických produktů a vybraných druhů plynů.

5.2 Vývoj zdanění v oblasti environmentální politiky EU

První iniciativy vedoucí k zavedení regulací v oblasti environmentální politiky se objevily v 60. letech 19. století, avšak k jejich zavedení došlo až v letech osmdesátých v první řadě ve formě harmonizace daní, tím rozumíme proces upravování a sbližování daňových systémů členských států na základě takových společných pravidel, které ovlivňují určení daně, daňového základu a výši daňové sazby. Samotné harmonizaci daní předcházelo zrealizování zón volného obchodu nebo společného trhu. K tomuto účelu sloužil článek č. 93 *Smlouvy o založení Evropského společenství* (SES), který zajistil prostředí pro přijetí možnosti harmonizace nepřímých daní na poli jednotného vnitřního trhu, na němž je umožněn volný pohyb zboží a služeb. K harmonizaci zdanění energie a energetických produktů došlo po přijetí *Kjótského protokolu* v roce 1997.⁴⁹

5.3 Ekologické daně v legislativě EU

Směrnice Rady 92/81/EHS, o harmonizaci struktury spotřebních daní z minerálních olejů, a směrnice 92/82/EHS, o sbližování sazeb spotřebních daní z minerálních olejů, jsou z pohledu legislativy EU v oblasti ekologických daní nejvíce zásadní především díky tomu, že jako první upravovaly harmonizaci daní z minerálních olejů. Směrnice Rady 92/12/EHS z 25. února 1992, o obecné úpravě, držení pohybu a sledování výrobků podléhajících spotřební dani, zvaná též *horizontální směrnice*, společně s dvěma výše uvedenými směrnicemi pak

---

⁴⁹ LÁCHOVÁ, L. *Daňové systémy v globálním světě*. Praha: ASPI, a.s., 2007. s. 12.

vytvořily pole sloužící pro interpretaci a aplikaci jednotlivých směrnic podle předmětu zdanění.⁵⁰

Směrnici 92/81 EHS a směrnici 92/82/EHS nahradila směrnice Rady 2003/96/ES z 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny. Tato směrnice definuje předmět daně, rozšiřuje počet předmětů daně o další energetické produkty a elektřinu a stanovuje minimální daňové sazby. Přijetí této směrnice předcházela návrh k vytvoření společného rámce zdanění energetických zdrojů, a to včetně míry zdanění. Následovaly diskuze, které vyústily v přijetí směrnice 2003/96/ES⁵¹.

V úvodu této směrnice jsou Radou vysvětleny důvody potřeby jejího zavedení – jedním z hlavních důvodů byla ochrana fungování vnitřního trhu, následně je zmíněna potřeba rozšíření zdanění na další energetické produkty, jako je například elektřina, jelikož do přijetí této směrnice byla harmonizace zdanění v rámci spotřebních daní pouze u minerálních olejů. Se zavedením nových produktů podléhajících zdanění je spojena i nutnost stanovení minimálních sazeb u jednotlivých produktů, jejichž cílem je snížení rozdílů ve vnitrostátní úpravě a ve výši daňového zatížení. Rada v tomto ohledu tvrdí, že ke správnému fungování a ochraně vnitřního trhu Evropského společenství je zavedení této směrnice nezbytné.

Další důvod, který Rada v úvodu této směrnice uvádí, je potřeba chránit životní prostředí, avšak je nutné dodat, že tento důvod není primárním důvodem jejího přijetí. K ochraně životního prostředí se Evropské společenství zavázalo v již výše zmíněné *Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu*, ale také v článku č. 6 SES. Podpora udržitelného hospodaření s půdou, lesy a vodami, zvyšování energetické účinnosti a reformování zásadních odvětví jsou nástroje, které *Kjótský protokol* nabízí k ochraně životního prostředí.⁵²

Jelikož primárním důvodem přijetí této směrnice není ochrana životního prostředí, ale ochrana vnitřního trhu a jeho správného fungování, což je hlavní

---

⁵⁰ TEDB – "Taxes in Europe" database. *Evropská komise* [online]. Evropská komise 2021. [cit. 18. 03. 2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/taxation_customs/economic-analysis-taxation/taxes-europe-database-tedb_en.

⁵¹ Směrnice rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.

⁵² LÁCHOVÁ, L. *Daňové systémy v globálním světě*. Praha: ASPI, a.s., 2007. s. 13.

úkol Evropského společenství již od jeho samotného založení, řadíme daně upravené touto směrnicí spíše mezi daně s neplánovaným ekologickým dopadem.

Členské státy mají v rámci provádění směrnice volnost – záleží na vládách jednotlivých států, jaké prostředky a způsob si s ohledem na vnitrostátní právní úpravu zvolí. Účelem směrnice bylo sladění jednotlivých právních úprav v oblasti zdanění, jelikož mezi různými členskými státy byla značně rozdílná. Pravomoc rozhodovat a upravovat daňové režimy byla členským státům ponechána, což jim umožňuje sazbu daňového zatížení v některých případech nezvýšit. Této možnosti řada států využila a vyjednala si úpravu minimální výše sazby, nebo dokonce osvobození od daně. V některých případech došlo pouze k prodloužení lhůty pro aplikaci daných opatření plynoucích ze směrnice. Článek 18 zakotvoval možnost členských států užít přechodné období za předpokladu, že by měly problémy s implementováním daných minimálních sazeb zdanění. Jedním z možných problémů, které mohlo předčasné uplatnění směrnice způsobit, bylo ohrožení cenové stability. Termín pro prodloužení byl možný až do 1. ledna 2007.⁵³

Možnost uplatnit osvobození od daně nebo uplatnění snížené sazby na některé energetické produkty a elektřinu, kterou měly členské státy, se změnila přijetím směrnice Rady 2004/74/ES z 29. dubna 2004, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, pokud jde o možnost některých členských států uplatňovat u energetických produktů a elektřiny dočasné osvobození od daně nebo sníženou úroveň zdanění, a směrnice Rady 2004/75/ES z 29. dubna 2004, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, pokud jde o možnost Kypru uplatňovat u energetických produktů a elektřiny dočasné osvobození od daně nebo sníženou úroveň zdanění.⁵⁴ První z těchto směrnic měla zásadní vliv právě pro Českou republiku, jelikož v případě absence environmentálních daní v daňovém systému některých členských států si tyto státy vyjednaly dlouhé lhůty pro implementaci směrnice. Jinak tomu bylo v případě států označovaných jako EU15 (tzn. prvních patnáct států EU), u nichž byly sazby energetických daní na vyšší úrovni než sazby

---

⁵³Energy Taxation: The European Commission reviews derogations expiring by the end of 2006 *Evropská komise* [online]. Evropská komise 2006 [cit. 17. 03. 2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_06_916

⁵⁴ Směrnice Rady 2004/74/ES ze dne 29. dubna 2004, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, pokud jde o možnost některých členských států uplatňovat u energetických produktů a elektřiny dočasné osvobození od daně nebo sníženou úroveň zdanění

stanovené směrnicí 2003/96/ES, tudíž její zavedení nemělo pro tyto státy tak významný vliv.

Směrnice 2003/96/ES stanovuje předmět své úpravy jak negativně, tak pozitivně. Právní úprava této směrnice nedopadá na palivové dřevo a dřevěné uhlí, energetické produkty používané jinak než jako pohonné hmoty a paliva, elektřinu používanou v elektrolytických a metalurgických procesech nebo pro účely chemické redukce, dvojí použití energetických produktů, elektřinu představující více než 50 % nákladů na výrobek a také na mineralogické postupy. Pro pozitivní vymezení směrnice využívá kódy celní nomenklatury zdanění. Směrnice konkrétně používá pojem *energetické produkty* pro tyto výrobky:

- KN 1507–1518** rostlinné a živočišné oleje a jejich frakce, pokud mají být použity jako palivo nebo pohonná hmota,
- KN 2701** černé uhlí; brikety, bulety a podobná tuhá paliva vyrobená z černého uhlí,
- KN 2702** hnědé uhlí, aglomerované hnědé uhlí kromě gagátu,
- KN 2704–2715** koks a polokoks z černého uhlí, hnědé uhlí nebo rašeliny, též aglomerovaný; retortové uhlí svítíplyn, vodní plyn, generátorový plyn a podobné plyny, černouhelný, hnědouhelný nebo rašelinový dehet a jejich produkty, smola a smolný koks z černouhelného dehtu nebo jiných minerálních dehtů, minerální oleje a oleje ze živičných nerostů, ropné plyny a jiné plynné uhlovodíky, vazelína; parafín, ropný koks, ropné živice přírodní živice (bitumen) a přírodní asfalt,
- KN 2716** elektrická energie,
- KN 2901, 2902** acyklické uhlovodíky a cyklické uhlovodíky,
- KN 2905 11 00** methanol, který není syntetického původu, pokud má být použit jako palivo nebo pohonná hmota,
- KN 3403, 3811, 3817** mazací prostředky, antidetonační přípravky, směsi alkylbenzenů a směsi alkylnaftalenů.⁵⁵

---

⁵⁵ Směrnice rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.

5.4 Ekologické daně ve vybraných zemích EU a jejich implementace

Evropské státy pro řešení ekologických problémů úspěšně využily ekologického zdanění. Předmětem 97 % z celkového objemu ekologických daní je spotřeba nebo výroba energie nebo na ně navázané vypouštění emisí CO₂.

Níže uvedené státy v důsledku ekologických daňových reforem zavedly různé ekologické daně ještě před tím, než vstoupila v platnost směrnice 2003/96/ES. První ekologickou daňovou reformu zahájilo Finsko, po něm následovaly především ve dvou vlnách (1990–1993 a 1998–2001) další státy – např. Německo, Velká Británie, Nizozemsko. Daně na energii zavedly například Itálie, Švédsko, Francie a Norsko. Nizozemsko zavedlo ekologické daně související s vypouštěním CO₂ a také stejně jako Norsko zdanilo spotřebu podzemní vody. V Dánsku a Velké Británii byly zavedeny ekologické daně spojené s těžbou nerostných surovin, Švédsko zavedlo ekologickou daň na exhalaci nejen CO₂, ale i oxidů dusíku a oxidu siřičitého. Francie a Německo zdaněním upravují znečištění vody. Dánsko a Irsko zdaněním upravily jednorázové plastové tašky. Dánsko, Velká Británie spolu s Nizozemskem zavedly daně na skládkování odpadu. Rakousko, Finsko a Švédsko zdanily umělá hnojiva. Dánsko, Norsko a Švédsko zavedly daně na pesticidy. Daň na obaly zavedlo Dánsko s Finskem. Ve většině členských států EU je zavedena daň z automobilů.⁵⁶

5.4.1 Ekologické daně v České republice

5.4.1.1 Ekologická daňová reforma v České republice

Ekologická daňová reforma probíhá v ČR ve více etapách. Tento proces je neustálý, nakolik se daňový systém musí neustále přizpůsobovat dynamicky vyvíjícímu se podnikatelskému prostředí nehledě na to, že politici na celém světě i v ČR jsou pod neustále rostoucím tlakem na ekologizaci ekonomik.⁵⁷ Z toho důvodu se názory autorů na počet etap ekologické daňové reformy liší.

---

⁵⁶Ekologická daňová reforma, impuls pro modernizaci ekonomiky. *Hnutí duha* [online]. Hnutí duha 2020 [cit. 11. 03 2021].

Dostupné z: https://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/typo3/ekologicka_danova_reforma.pdf.

⁵⁷MRKÝVKA, P. a kol. *Finanční právo a finanční správa*. 2. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 13.

Jednou ze zásad, která by se měla respektovat při zavádění nových environmentálních daní do daňového systému daného státu, je princip výnosové neutrality, který říká, že navýšení daňového zatížení novými environmentálními daněmi by mělo být kompenzováno snížením jiných daní nebo poplatků. Stručně je možné uvést tyto základní etapy:

0. etapa

- 1997–2007
- první návrhy ekologické daňové reformy

1. etapa

- 2008–2009
- zavedení 3 ekologických daní

2. etapa

- 2010–2013
- rozšiřování ekologického zdanění

3. etapa

- 2014–2017
- rozšiřování ekologického zdanění a detailní vyhodnocení předchozích etap

Za nultou etapu ekologické daňové reformy v ČR lze považovat období 1997–1999. V této době byly diskutovány první témata z oblasti environmentální politiky a zavedení environmentálního zdanění na některé produkty. Vláda ČR vydala pro druhé pololetí roku 1999 legislativní plán, který hovořil o vizi vytvoření zákona o ekologických daních. Takový zákon však nebyl přijat a na místo toho vláda v roce 2000 vydala usnesení č. 1076, kterým byl přijat *Návrh koncepce posupní ekologizace daňové soustavy*.⁵⁸ V souvislosti s tímto návrhem je potřeba zmínit, že první pokus o předložení návrhu o koncepci ekologické daňové reformy k projednání tehdejší vládě Miloše Zemana ztroskotal, a to z důvodu jeho odmítnutí některými ministerstvy v připomínkovém řízení. Důvodem odmítnutí návrhu byly nejasnosti ve způsobu kompenzací pro zemědělství a nízkopříjmové skupiny obyvatel. Programové prohlášení vlády ze srpna 2002 obsahovalo závazek vlády Vladimíra Špidly k bezodkladnému

---

⁵⁸ Usnesení vlády České republiky ze dne 1. 1. 2000 č. 1076.

zahájení prací na výsostně neutrální ekologické daňové reformě. Tento úkol byl vládou svěřen Ministerstvu životního prostředí (MŽP). Pracovní verze koncepce ekologické daňové reformy byla dokončena MŽP v říjnu 2005. Následovala dlouhá jednání s Ministerstvem financí (MF), které nechtělo přistoupit na některé požadavky MŽP. Jednání probíhala například o zavedení daně z motorových vozidel a o rozdělení daní na elektřinu na základě původu elektřiny. Správa daní a MF toto považovaly za neakceptovatelné. Finální verze prošla připomínkovým řízením a následně byla předložena vládě Miroslava Topolánka v prosinci 2006 pod označením *Principy a harmonogram daňové reformy*. Vláda tuto verzi projednala a 3. ledna 2007 vydala usnesení, jímž ho přijala. Následně dala jednotlivým ministerstvům úkoly vedoucí k realizaci této ekologické daňové reformy prostřednictvím jednotlivých etap.⁵⁹

První etapa ekologické daňové reformy představuje úplnou transpozici směrnice 2003/96/ES, kterou se mění struktura rámcových předpisů ES, o zdanění energetických produktů a elektřiny, do legislativy ČR. Pro českou legislativu to znamenalo zavedení tří nových spotřebních daní – konkrétně ze zemního plynu, pevných paliv a elektřiny. Ty byly doplněním již existující spotřební daně z minerálních olejů, upravené v zákoně 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

Začátek první etapy je možné ztotožnit s 1. lednem 2008, kdy vstoupil platnost zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, přijetím tohoto zákona byla dosavadní právní úprava zdanění zemního plynu drogována. Zemní plyn je nyní po spolu s daní z pevných paliv a elektřiny upraven v jediném zákoně.

Druhá etapa ekologické daňové reformy je datována mezi roky 2010 a 2013. Byla zahájena revizí té první. Revize měla odhalit případné nedostatky a možnosti uplatnění nových nástrojů ekologické politiky. Revidovány byly také hospodářské a sociální dopady první etapy.

Druhá etapa přinesla navýšení sazeb ekologických daní a převedení ekologických poplatků na ekologické daně a byla zaměřena na ochranu ovzduší. Hlavními cíli druhé etapy jsou:

---

⁵⁹Ekologická daňová reforma. *Ministerstvo Životního Prostředí* [online]. MŽP 2020 [cit. 17. 03 2021]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/edr>.

- plnění platného imisního limitu pro ochranu zdraví pro polycyklické aromatické uhlovodíky od roku 2012,
- plnění platných imisních limitů pro ochranu zdraví pro pevné částice pod 10 μm (PM_{10}),
- plnění celostátního cíle snížení expozice pro částice pod 2,5 μm ($\text{PM}_{2,5}$),
- plnění emisních stropů pro $\text{PM}_{2,5}$, NO_x , SO_2 a těkavých organických sloučenin.

Mezi částečné cíle se patří:

- snížení primárních emisí PM_{10} a $\text{PM}_{2,5}$,
- snížení emisí NO_x z energetiky,
- snížení SO_2 z energetiky,
- snížení emisí z těkavých rozpouštědel.

Druhá etapa ekologické daňové reformy má k dispozici dva druhy nástrojů, a to stacionární a mobilní nástroje.

Mezi stacionární nástroje se řadí:

- ekologické daně,
- systém poplatků za znečišťování,
- finanční podpora z Operačního programu životní prostředí,
- Národní programy Státního fondu životního prostředí ČR.

Mezi mobilní zdroje patří:

- silniční daň,
- spotřební daň z minerálních olejů,
- výkonové zpoplatnění silniční dopravy.

Efektivita stávajících nástrojů je nízká, protože nedostatečně stimulují provozovatele zdrojů znečištění k intenzivnějšímu snižování emisí. Ve druhé etapě by se pozornost měla zaměřit na:

- sektory veřejné a průmyslové energetiky,
- dopravu osobní i nákladní,

- chemický průmysl.

Hlavní důraz by měl být kladen na pozitivní podporu investic do moderních nízkoemisních technologií.

Třetí etapa ekologické daňové reformy měla probíhat v letech 2014–2017. Tato etapa se zaměřuje na vyhodnocení přínosů a efektivnosti etap předchozích.

15. prosince 2015 prezident ČR Miloš Zeman podepsal novelu zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů, která ruší povinnost platit daň z elektřiny pro malé výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů. Novela zákona vstoupila v platnost 1. ledna 2016. Konkrétně platí pro zdroje energie do 30 kW se spotřebou na místě a týká se pouze ekologicky šetrných zdrojů (solární, větrná, geotermální energie a energie z biomasy).⁶⁰

5.4.1.2 Implementované ekologické daně v České republice

Implementaci závěrů evropské směrnice Rady 2003/96/ES do legislativy České republiky představují ekologické daně definované zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů (konkrétně části 45, 46, 47). Tento zákon nabyl účinnosti na území ČR 1. ledna 2008.⁶¹ Odkazem na tento zákon je možné na území ČR od tohoto data vybírat následující ekologické daně:

- daň ze zemního plynu a některých dalších plynů,
- daň z pevných paliv,
- daň z elektřiny.⁶²

Uvedené ekologické daně mají některé společné charakteristiky. Například správu ekologických daní mají na starost celní úřady. Rozpočtovým určením výnosu z ekologických daní je státní rozpočet ČR. Jako zdaňovací období je stanoven kalendářní měsíc. Termín podání daňového přiznání a povinnost daň zaplatit je do 25. dne následujícího měsíce, v němž povinnost daň zaplatit vznikla.

---

⁶⁰ JÍLKOVÁ, J., J. Pavel, L. Vitek a J. Slavík. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 101.

⁶¹ ČAMROVÁ, L. *Ekonomie a životní prostředí: nepřátelé, či spojenci?* Praha: Alfa Publishing: Liberální institut, 2007. 21.

⁶² Zákon č. 267/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Daňovým územím je území České republiky. I z pohledu daňové teorie mají ekologické daně společné atributy.⁶³

Pro zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů bylo zásadní rozhodnutí Ústavního soudu z 20. května 2008 sp. zn. Pl. ÚS 1/08, jelikož pět měsíců po nabytí účinnosti tohoto zákona skupina 67 poslanců Poslanecké sněmovny podala návrh na zrušení celého zákona č. 261/2007 Sb., popřípadě některých jeho ustanovení. Navrhovatelé tvrdili, že napadený zákon č. 261/2007 Sb. byl přijat neústavním způsobem, čímž se dostal do rozporu s ústavním pořádkem. Důvody byly spatřovány v porušení principu souladného, přehledného a předvídatelného práva. Jedna z hlavních námitek byla námitka poukazující na legislativní chyby v zákoně obsažené, Zákon o veřejných rozpočtech v sobě totiž obsahuje tři samostatné zákony, které jsou věnovány ekologickým daním. Každý z těchto zákonů je obsažen ve vlastní části zákona a každá z těchto tří částí (jde o 45., 46. a 47. část) má znění zákona začínající § 1. Poslanci spatřovali nesprávnost v tom, že legislativci jednotlivé zákony nevyčlenili a nevydali zákony samostatně.

Ústavní soud se k návrhu vyjádřil jeho zamítnutím. V odůvodnění uvedl, že v rámci svého rozhodování o tomto návrhu uplatnil zásadu zdrženlivosti a minimalizace zásahů spolu s testem racionality. Podle Ústavního soudu všechny části zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů (včetně částí 45, 46 a 47) tvoří obsahově integrální součást stabilizace veřejných rozpočtů.⁶⁴

5.4.1.2.1 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Podle zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, konkrétně v § 3 části 45, plátcem daně je:

- dodavatel, který na daném území dodal plyn konečnému spotřebiteli,
- provozovatel distribuční soustavy, provozovatel přepravní soustavy a provozovatel podzemního zásobníku plynu,
- fyzická nebo právnická osoba, která použila plyn zdaněný nižší sazbou daně k účelu, kterému odpovídá vyšší sazba daně,
- fyzická nebo právnická osoba, která použila plyn osvobozený od daně k jiným účelům, než pro které se osvobození stahuje,

⁶³ ČAMROVÁ, L. *Ekonomie a životní prostředí: nepřátelé, či spojenci?* Praha: Alfa Publishing: Liberální institut, 2007. s. 22.

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2008 sp. zn. Pl.ÚS 1/08.

- fyzická nebo právnická osoba, která spotřebovala nezdaněný plyn, s výjimkou plynu osvobozeného od daně.⁶⁵

Plátci daně ze zákona vyplývá povinnost podat návrh na registraci k dani u celního úřadu nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. Předmětem daně podle zákona č. 261/2007 Sb. je plyn uveden podle speciální nomenklatury, který se používá například na pohon motorů, pro výrobu tepla bez ohledu na způsob spotřeby tepla a jiné. Zákon rovněž vymezuje, že správu daně provádějí celní úřady.

Povinnost daň přiznat a zaplatit podle § 5 části 45 zákona č. 261/2007 Sb. vzniká dnem

- dodání plynu konečnému spotřebiteli na daňovém území,
- spotřebou plynu provozovatelem distribuční soustavy nebo zásobníku plynu,
- spotřeby plynu, u něhož byla uplatněna sazba daně nižší než sazba daně stanovená pro daný účel použití,
- spotřeby plynu, osvobozeného k jiným účelům, než pro které se osvobození týkalo,
- spotřeby nezdaněného plynu, s výjimkou plynu osvobozeného od daně.

Zjednodušeně se dá říci, že povinnost daň přiznat a zaplatit vzniká v okamžiku dodání zemního plynu ke konečné spotřebě. Ze zákona č. 261/2007 Sb., vyplývá, že pokud se plyn dodává mezi provozovatelem distribuční soustavy nebo obchodníky, povinnost daň přiznat a zaplatit nevzniká. Těmto subjektům vyplývají pouze povinnosti související s evidencí plynu. V případě, že tyto subjekty plyn spotřebují, daná spotřeba bude podléhat zdanění. Ustanovení zákona č. 261/2007 Sb. podléhá plyn pouze do okamžiku spotřeby.

Základ daně podle zákona č. 261/2007 Sb. představuje množství plynu v jednotkách MWh spalného tepla. Sazby daně podle zákona č. 261/2007 Sb. se výrazně liší v závislosti na typu konkrétního plynu a na zdaňovacím období.

---

⁶⁵ ČAMROVÁ, L. *Ekonomie a životní prostředí: nepřátelé, či spojenci?* Praha: Alfa Publishing: Liberální institut, 2007, s. 52.

Výsledná výše daně se vypočítává podle § 7 části 45 zákona č. 261/2007 Sb., a to násobením sazby daně základem daně.⁶⁶

Existuje i možnost osvobození od daně. Tuto otázku řeší § 8 v 45. části zákona č. 261/2007 Sb., který říká, že od daně může být osvobozen plyn:

- pro výrobu tepla v domácnostech,
- při výrobě elektřiny,
- při kombinované výrobě elektřiny a tepla,
- jako pohonné hmoty pro plavbu na vodách zdaňovacího území ČR,
- ztráty plynu v přenosové soustavě.⁶⁷

5.4.1.2.2 Daň z pevných paliv

Základním rysem zdanění pevných paliv je zdanění jejich spotřeby. Předmětem daně z pevných paliv jsou podle § 4 části 46 zákona č. 261/2007 Sb. následující pevná paliva:

- černé uhlí, brikety, bulety a podobná tuhá paliva vyrobená z černého uhlí,
- hnědé uhlí, hnědouhelné brikety a aglomerované hnědé uhlí kromě černého jantaru,
- koks a polokoks z černého uhlí, hnědé uhlí nebo rašeliny,
- jiné uhlovodíky, uvedené pod speciálními kódy nomenklatury.

Plátcem daně z pevných paliv jsou podle § 3 části 46 zákona č. 261/2007 Sb. následující osoby:

- dodavatel, který na daňovém území dodal pevná paliva konečnému spotřebiteli,
- fyzická nebo právnická osoba, která použila pevná paliva osvobozená od daně k jiným účelům, než pro které se osvobození vztahuje,
- fyzická nebo právnická osoba, která spotřebovala nezdaněná pevná paliva, s výjimkou pevných paliv osvobozených od daně.

---

⁶⁶ ČAMROVÁ, L. *Ekonomie a životní prostředí: nepřátelé, či spojenci?* Praha: Alfa Publishing: Liberální institut, 2007, s. 70.

⁶⁷ ČAMROVÁ, L. *Ekonomie a životní prostředí: nepřátelé, či spojenci?* Praha: Alfa Publishing: Liberální institut, 2007, s. 75.

Plátcí daně ze zákona vyplývá povinnost podat návrh na registraci k dani u celního úřadu nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. Dále zákon č. 261/2007 Sb. ukládá povinnost daň přiznat a zaplatit dnem:

- dodání pevných paliv konečnému spotřebiteli na daňovém území,
- spotřeby pevných paliv osvobozených od daně pro jiné účely, než na které se osvobození od daně vztahuje,
- spotřeby nezdaněných pevných paliv, s výjimkou pevných paliv osvobozených od daně.

Povinnost daň přiznat a zaplatit tedy vzniká v okamžiku dodání pevných paliv ke konečné spotřebě zákazníkovi. Při dodávání pevných paliv mezi výrobci a obchodníky a mezi obchodníky navzájem nevzniká daňová povinnost. Z daňového hlediska je upravené jen nakládání s hrubými pevnými palivy do okamžiku zdanění. Jakmile jsou pevná paliva zdaněna, není nutné, aby nadále podléhala ustanovením zákona o zdanění pevných paliv.

Základ daně podle § 6 části 46 zákona č. 261/2007 Sb. je množství pevných paliv vyjádřených v GJ spalného tepla v původním vzorku. Zákon dále určuje i sazbu daně, která představuje 8,5 Kč/GJ planého tepla v původním vzorku. Výše daně se vypočítá vynásobením sazby daně základem daně.

Osvobození od daně podle § 8 části 46 zákona č. 261/2007 Sb. se týká pevných paliv určených k použití, nabízených k prodeji nebo použitých:

- k výrobě elektřiny,
- pro kombinovanou výrobu elektřiny a tepla v generátorech s minimální stanovenou účinností v případě, že je teplo z kombinované výroby elektřiny a tepla dodávané domácnostem,
- jako pohonná hmota nebo palivo pro plavby ve vodách na daňovém území,
- v chemických redukčních procesech ve vysokých pecích,
- v metalurgických procesech,
- k mineralogickým postupům,
- k výrobě koksu,
- k jiným účelům než pro pohon motorů nebo pro výrobu tepla, i když při takovém využití vzniká technologické teplo,

- k technologickým účelům v podniku, ve kterém byla pevná paliva vyrobena.

Osvobození od daně z pevných paliv určených k výrobě elektřiny je z hospodářsko-sociálního zájmu. Zdaňovací období představuje podle § 24 části 46 zákona č. 261/2007 Sb. kalendářní měsíc, přičemž plátcí daně podle § 25, kterým vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit, musí předložit daňové přiznání a zaplatit daň do 25. dne po skončení zdaňovacího období, v němž daná povinnost vznikla.⁶⁸

5.4.1.2.3 Daň z elektřiny

Základním rysem zdanění elektřiny je její zdanění při dodání konečnému spotřebiteli, díky čemuž je možné okamžik spotřeby elektřiny ztotožnit s okamžikem jejího dodání spotřebitelům. Plátce daně podle § 3 části 47 zákona č. 261/2007 Sb. je:

- dodavatel, který na daňovém území dodal elektřinu konečnému spotřebiteli,
- provozovatel distribuční sítě a provozovatel přenosové sítě,
- fyzická nebo právnická osoba, která použila elektřinu osvobozenou od daně k jiným účelům, než ke kterým se osvobození od daně vztahuje,
- fyzická nebo právnická osoba, která spotřebovala nezdaněnou elektřinu kromě elektřiny osvobozené od daně.

Předmětem daně podle § 4 části 47 zákona č. 261/2007 Sb. je elektřina uvedena pod speciálním kódem. Povinnost daň přiznat a zaplatit je definována § 47 části 5 zákona č. 261/2007 Sb. a vzniká dnem

- dodání elektřiny konečnému spotřebiteli na daňovém území,
- spotřeby elektřiny osvobozené od daně k jiným účelům, než ke kterým se osvobození od daně vztahuje,
- spotřeby nezdaněné elektřiny s výjimkou elektřiny osvobozené od daně.

---

⁶⁸ OBRŠÁLOVÁ, I. a E RUDOLF. Environmentální ekonomika: nástroje environmentální politiky. 2. doplněné vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, 99 s. ISBN 8071942898, s. 47.

Z toho vyplývá, že zatímco je elektřina dodávána mezi výrobcí, provozovateli distribuční nebo přenosové soustavy nebo mezi obchodníky s elektřinou, nepodléhá zdanění s výjimkou elektřiny, kterou dané subjekty spotřebují sami. Základ daně a sazba daně jsou definovány pomocí § 6 části 47 zákona č. 261/2007 Sb., kde je uvedeno, že základ daně představuje množství elektřiny v jednotkách MWh, přičemž sazba daně činí 28,30 Kč/MWh.

Výše daně se vypočítá vynásobením sazby daně základem daně. I v případě daně z elektřiny existuje osvobození od daně. Osvobození je definováno pomocí § 8 části 47 zákona č. 261/2007 Sb., který říká, že od daně je osvobozena elektřina:

- ekologicky šetrná,
- vyrobená v dopravních prostředcích v případě, že je tam spotřebována,
- vyrobená ze zdaněných výrobků, které jsou předmětem daně ze zemního plynu, daně z pevných paliv nebo spotřební daně, v zařízeních s nominálním elektrickým výkonem do 2,0 MW,
- určená k technologickým účelům nutným k výrobě elektřiny nebo kombinované výroby elektřiny a tepla,
- určená k technologickým účelům nutným k udržení schopnosti vyrábět elektřinu nebo kombinovanou výrobu elektřiny a tepla,
- ke krytí ztrát v přenosové nebo distribuční soustavě,
- k provozování elektrického vedení určeného k přepravě osob a věcí po železniční, tramvajové nebo trolejbusové dráze,
- používaná při elektrolytických nebo metalurgických procesech,
- používaná při mineralogických postupech.

Zdaňovací období představuje podle § 25 části 47 zákona č. 261/2007 Sb. kalendářní měsíc, přičemž plátcí daně podle § 26, kterým vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit, musí předložit daňové přiznání a zaplatit daň do 25. dne po skončení zdaňovacího období, v němž daná povinnost vznikla. Daňové přiznání se podává i v průběhu konkurzního nebo insolvenčního řízení.⁶⁹

---

⁶⁹ Zákon č. 267/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

5.4.1.3 Hodnocení Evropské komise

Následující odstavce jsou věnovány hodnocení provedené Evropskou komisí v oblasti ekologických daní na území České republiky.

4. dubna 2019 vydala Komise dokument s názvem *Informační přehled přezkumu provádění environmentální politiky v České republice*. Z něj vyplývají závěry, že příjmy ČR z ekologických daní i nadále patří mezi nejnižší v Evropské unii. Podíl příjmů z ekologických daní v roce 2017 tvořil 2,07 % HDP, přičemž průměr EU byl 2,4 %. Daně z energie ČR tvořily 1,93 % HDP, oproti tomu průměr EU činil 1,84 %. Podíl ekologických daní na celkovém příjmu z daní a příspěvků na sociální zabezpečení byl 5,86 %, průměr EU činil 5,97 %.

Nejvyšší podíl na příjmech z daní v České republice zabírá daň z příjmu, která v roce 2016 činila 50,1 % na celkových příjmech z daní, přitom implicitní daňové zatížení práce činilo 39,8 %. Podíl spotřebních daní na celkové daňové struktuře je rovněž relativně vysoký. Podíl na celkovém příjmu z daní v roce 2016 dosahoval 34,2 %, přičemž Evropský průměr činil 28,5 %. Na základě těchto statistik lze říci, že je zde stále ještě velký potenciál pro přesun zdanění ze zdanění příjmů na spotřebu, konkrétně tedy na ekologické daně.⁷⁰

Evropská komise prostřednictvím evropského semestru opakovaně České republice připomíná, že podíl ekologických daní oproti většině států EU je nízký.⁷¹ Komise vyzdvihuje ekologickou daň za znečišťování ovzduší, jejíž poplatek je v ČR upraven již od roku 1967 a jehož poslední právní úprava proběhla v roce 2012, a to zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Samotný poplatek je upraven v § 15 tohoto zákona.⁷² Aktuální úprava tohoto zákona včetně výše poplatků byla přijata, tak aby odpovídala požadavkům stanoveným ve směrnicích Evropského parlamentu a Rady 2008/50/ES z 21. května 2008 o kvalitě a čistším ovzduší pro Evropu. Příjmy z těchto poplatků se zvýšily o 37 % s tím, že zákon o ochraně ovzduší předpokládá jeho zvýšení v následujících letech.⁷³

---

⁷⁰Consilium. Home – Consilium. *Evropský semestr* [online]. Generální sekretariát rady 2021 [cit. 18. 03 2021]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/european-semester/>.

⁷²Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

⁷³Přezkum provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí 2019, Zpráva o České republice. *Evropská komise*. [online] Evropská komise 2019. [cit. 17. 03 2021] Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_cz_cs.pdf s.13.

Komise se dále vyjadřovala k dotacím na fosilní paliva. Konstatovala, že výše dotací v této oblasti v posledních deseti letech klesla, protože se postupně vracely vratky spotřebních daní z motorové nafty používané v zemědělství do roku 2013. Vláda v čele s Bohuslavem Sobotkou však rozhodnutí předchozí vlády změnila, a to tak, že v září 2014 toto opatření opět zavedla, čímž zemědělcům umožnila zpětné vratky paliva spotřebovaného od července 2014. Další osvobození od daně platí na zemní plyn a pevná paliva, topné oleje fungují nadále. Dotace na fosilní paliva v roce 2016 činily 156 milionů eur.

Určitý pokrok od roku 2005 nastal v oblasti harmonizace daňových sazeb u motorové nafty, která je cílem směrnice Rady 2003/96/ES z 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny. V roce 2016 byl stále rozdíl 17 % mezi sazbou daně u benzínu a motorové nafty, přičemž sazby spotřební daně stanovené na benzin a motorovou naftu byly podobné sazbám z roku 2015 (0,47 eura za litr benzínu a 0,40 eura u motorové nafty).

Komise vyjádřila znepokojení v oblasti týkající se zacházení se služebními automobily, respektive s jejich příznivým daňovým zacházením, jelikož poskytnutí vozidla pro služební i soukromé účely se z hlediska daně z příjmů považuje za nepeněžní příjem zaměstnance, jehož zdanění se řídí dle § 6 odst. 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů,⁷⁴ Příznivé daňové zacházení se služebními automobily vede ke zvyšování celkového počtu automobilů, zvyšuje se počet používání větších automobilů, které jsou producentem většího množství emisí, v neposlední řadě k vyššímu využívání služebního automobilu v důsledku bezplatného paliva. To vše má negativní dopady na životní prostředí. Větší počet automobilů, dražší a větší automobily, větší počet ujetých kilometrů zvyšují celkovou spotřebu paliva přibližně o 4–8 %, čímž dochází ke zvyšování vypouštěných emisí CO₂ o 4–8 %.⁷⁵

V této souvislosti Komise zmínila další negativum, kterým je neexistence daně z motorových vozidel založené na emisích CO₂, nicméně vozidla, která jsou nevyhovující v rámci emisních norem EU, platí nejen administrativní registrační

⁷⁴ Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmu.

⁷⁵ Studie EU o zdanění služebních vozidel: prezentace hlavních výsledků, *Evropská komise* [online]. Evropská komise 2017 [cit. 18. 03 2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/taxation_customs/publications/taxation-services-papers/taxation-papers_ens.s.12.

poplatek, ale k tomu i další přírůžku. V souvislosti s roční silniční daní, mýtným a s poplatky, které souvisejí s dopravním přetížením nebo s nízkoemisními zónami, existovala v roce 2016 jen malá iniciativa vedoucí k pořízení automobilů s nižšími emisemi CO₂. Žádná z nich ale nevedla ke zřizování veřejné infrastruktury. Jako kladný označila Komise dynamický nárůst používání alternativních paliv v nových osobních automobilech pořízených v České republice. Oproti roku 2011 se do roku 2015 počet nových osobních automobilů používajících alternativní paliva zvýšil na trojnásobek, avšak v roce 2016 byl poprvé od roku 2013 zaznamenán pokles v objemu prodaných automobilů používajících alternativní paliva. Mezi lety 2014 a 2016 byl zaznamenán nárůst v počtu vybudovaných elektrických nabíjecích míst.⁷⁶

5.4.2 Ekologické daně v Německu

Ekologické daně byly zavedeny v Německu ekologickou daňovou reformou v dubnu 1999, tedy ještě před přijetím směrnice 2003/96/ES. Německo rozdělilo daňovou reformu do pěti fází. První trvala od roku 1999 do roku 2003, následně i každá další fáze trvala pět let. Německá vláda si jako cíle ekologické daňové reformy stanovila zvýšení ochrany životního prostředí společně s tvorbou nových pracovních míst. Těchto cílů chtěla dosáhnout za pomoci šetření energie, jejího efektivnějšího využití a zvýšení podílu obnovitelných zdrojů pro její výrobu. Zdanění byly podrobeny zemní plyn, elektrická energie, pohonné hmoty, topný olej a zkapalněný topný plyn. Sazba daní u těchto komodit byla německou vládou stále pravidelně a plánovaně po pěti letech zvyšována. Společně se zaváděním nových daní a zvyšováním jejich sazeb byly zaváděny konkrétní úlevy a výjimky, které bránily zavedení ekologických daní v některých odvětvích průmyslu. Většinová část příjmu plynoucího z tohoto zdanění byla přerozdělována mezi ekologické projekty, jejichž cílem bylo využívání obnovitelných zdrojů pro výrobu energie. Německá environmentální politika je stejně jako politika Evropské unie založena na principu výsostné neutrality.

Výsledkem německé ekologické reformy byl mimo jiné zákon o dani z minerálních olejů (Mineralölsteuergesetz). Přijetím evropské směrnice

---

⁷⁶Přezkum provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí 2019, Zpráva o České republice. *Evropská komise*. [online] Evropská komise 2019. [cit. 17. 03 2021] Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_cz_cs.pdf.

2003/39/ES bylo potřeba dosavadní právní úpravu změnit. Příloha II směrnice č. 2003/96/EC ve smyslu čl. 18 odst. 1 obsahuje některé snížené úrovně zdanění a osvobození včetně jejich časové působnosti, konkrétně od 1. ledna 2003 do 31. prosince 2005 pro rozlišení sazby spotřebních daní na pohonné hmoty s maximálním obsahem síry 10 mg/kg, pro odpadní uhlovodíkové plyny používané jako topné palivo, pro rozlišenou sazbu spotřební daně z minerálních olejů používaných jako pohonná hmota ve vozidlech místní veřejné osobní dopravy, jsou-li v souladu s povinnostmi uloženými směrnicí 92/82/EHS.⁷⁷

1. dubna 2006 vstoupil v platnost zákon o energetických daních. Následovaly návrhy na změnu stávajícího zákona upravující ochranu před imisemi (Bundes-Immissionsschutzgesetz) nebo zákona o obnovitelných zdrojích tepelné energie (Erneuerbare-Energien-Wärmegesetz). Němečtí legislativci však při snaze zvýšit ochranu životního prostředí narážejí na problém ve formě nepoměrně nízké ceny fosilních paliv vůči drahým biopalivům. Legislativní tlak na využívání biopaliv nutně vede ke zvyšování výrobních nákladů. 1. března 2010 nabyly účinnosti nový zákon o ochraně životního prostředí a zákon o vodním hospodářství jako další krok ekologické reformy.⁷⁸

Výsledkem ekologické daňové reformy bylo mimo jiné vytvoření nových pracovních míst, dále impulz v oblasti technologických inovací, zaměření na vylepšování energetické efektivity a snížení exhalace skleníkových plynů. Exhalace CO₂ se díky novým ekologickým daním snížila mezi lety 2003 a 2010 o 20 milionů tun. I přesto Německo v množství vypouštěných emisí na obyvatele zabírá 21. místo mezi členskými státy EU.⁷⁹ V říjnu roku 2020 německý parlament odsouhlasil změnu centrálního klimatického zákona, která přinesla nový zákon o obchodování s emisemi pohonných hmot. Zavedl tzv. uhlíkové daně a stanovil startovní výši daně za CO₂ vypouštěného do ovzduší, výše ceny je stanovena na 25 eur za tunu vypouštěného CO₂. Nový zákon rovněž stanovuje pravidelné každoroční zvyšování této ceny až do roku 2025, kdy cena tuny CO₂

---

⁷⁷ Příloha II směrnice č. 2003/96/ES

⁷⁸ Ekologická daňová reforma, impuls pro modernizaci ekonomiky *Hnutí duha* [online]. Hnutí duha 2020 [cit. 11. 03 2021]. Dostupné z: https://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/typo3/ekologicka_danova_reforma.pdf.

⁷⁹ Emise skleníkových plynů. *Evropská agentura pro životní prostředí*, [online]. EAA 2016 [cit. 18. 03 2021]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/assets/generated/emise-eu.pdf>.

dosáhne 55 eur, od roku 2026 bude cena stanovena v rozpětí mezi 55 a 65 eury za tunu CO₂.⁸⁰

5.4.3 Ekologické daně ve Švédsku

V roce 1987 byla ve Švédsku jmenována komise pro životní prostředí (The Environmental Charges Commission), jejíž činnost vedla k zavedení mnohých ekonomických nástrojů v environmentální politice Švédska. Některými z nich byly právě ekologické daně a poplatky uvalené na některé produkty. Švédská právní úprava v oblasti environmentální politiky se řídí podobnými principy jako ta česká, především jde o princip mezinárodní ochrany životního prostředí a princip „znečišťovatel platí“. Zásadním rozdílem mezi švédskou a českou právní úpravou je, že právo životního prostředí je upraveno ve vlastním kodexu práva životního prostředí z roku 1998 (Environmental Code). Tento zákon v sobě obsahuje více než 15 jednotlivých právních předpisů, které zpracovaly cíle ochrany životního prostředí ve všech sektorech a na všech úrovních. V 90. letech minulého století zahájilo Švédsko ekologickou daňovou reformu s cílem výsostné neutrality, a to v důsledku vlastní iniciativy tamní vlády bez nutného tlaku ze strany Evropské unie a jejích směrnic vedoucích k harmonizaci na evropské úrovni, které vstoupily v platnost v roce 2003. Příloha II směrnice č. 2003/96/ES ve smyslu čl. 18 odst. 1, který členským státům povoluje pokračovat v uplatňování snížených úrovní zdanění nebo osvobození od daně, uvádí pro Švédsko sníženou sazbu daně z motorové nafty podle její klasifikace z hlediska ochrany životního prostředí, dále osvobození od spotřební daně biologicky vyrobeného metanu a jiných odpadních plynů, snížení sazeb spotřební daně z minerálních olejů používaných pro průmyslové účely, jsou-li tyto sazby v souladu s povinnostmi uloženými touto směrnicí.⁸¹

Švédská vláda postupně stanovila daňovou zátěž na energetické zdroje a na emise skleníkových plynů. Od daně byla zcela osvobozena biopaliva a částečně zdroje kombinované energie. Společně s tím zavedla i uhlíkovou daň.

---

⁸⁰ Gesetz über einen nationalen Zertifikatehandel für Brennstoffemissionen (Brennstoffemissionshandelsgesetz - BEHG).

⁸¹ Příloha II směrnice č. 2003/96/ES.

Současně se zaváděním těchto nových daní byla snížena daň z příjmu.⁸² V roce 1993 vlivem snížené konkurenceschopnosti podniků, k níž docházelo z důvodu vyšších nákladů kvůli novému zdanění, musela švédská vláda polevit ze svých nároků a byla nucena snížit sazbu na uhlíkové dani. Dalším důvodem byl fakt, že ostatní sousední země (Finsko a Norsko) nezavedly uhlíkovou daň. Z tohoto důvodu došlo mimo jiné ke změně veřejného mínění, které se vůči této dani vymezilo. V roce 1997 byla opět uhlíková daň zvýšena na původní hladinu. V současné době je sazba na uhlíkové dani každoročně měněna v závislosti na výši inflace. Prostřednictvím švédské daňové reformy se podařilo Švédsku snížit emise skleníkových plynů. Podle Evropské agentury životního prostředí bylo Švédsko na druhém místě v evropském žebříčku vypouštěných emisí skleníkových plynů na obyvatele, zatímco Česká republika na 23. místě.⁸³

---

⁸² *Taxes In Sweden. An English Summary of Tax Statistical Yearbook of Sweden* [online]. 2013 [cit. 18. 03 2021].

Dostupné z: <https://skatteverket.se/download/18.77dbcb041438070e0398279/s.12>.

⁸³ *Evropská agentura pro životní prostředí, Emise skleníkových plynů* [online]. EAA 2016 [cit. 18. 03 2021]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/assets/generated/emise-eu.pdf>.

Závěr

Ekologické daně znamenají pro podniky dodatečné daňové náklady, v konečném důsledku zvýšení ceny finálního produktu a oslabení konkurenceschopnosti v mezinárodním vnímání. Problémy s volným obchodem by se vyřešily, kdyby ekologické předpisy měly celosvětovou platnost a prosazování. Aktuálnost dané problematiky zdůrazňují ekologické daňové reformy či evropské environmentální akční programy, které mají za cíl vést členské státy ke změnám legislativy a rozvíjet ekologické daně. Jelikož jsou ekologické daně nejmladší, ještě značnou dobu budou nedořešené a nedokonalé. Zatímco v některých státech jsou tyto daně běžné, v jiných je to ještě poměrně nová a neprobádaná oblast.

Hlavním cílem této práce bylo posoudit implementaci unijní úpravy ekologických daní do právní úpravy České republiky s ohledem na ekologickou daňovou reformu. Přestože směrnice Rady 2003/96/ES je již z října roku 2003 a Česká republika se stala členem Evropské unie až v květnu 2004, zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, nabyt účinnosti až 1. ledna 2008. Zákon úspěšně implementoval úpravu požadovanou unijní úpravou, avšak záhy byl skupinou poslanců podán návrh k Ústavnímu soudu na zrušení tohoto zákona. Ústavní soud návrhu poslanců nevyhověl a zákon ponechal v platnosti. Samotnému přijetí tohoto zákona předcházela snaha o zavedení ekologických daní na některé produkty. Tento proces započal již v roce 1997 a trval až do roku 2008, tedy do nabytí účinnosti zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů. Během tohoto období se vystřídalo pět vlád, které si zavedení ekologických daní dávaly za cíl, který uváděly ve svých programových prohlášeních. Přesto však nakonec byly ekologické daně zavedeny až v důsledku implementace evropské směrnice 2003/96/ES. Výsledkem bylo zavedení nových daní na některé energetické produkty a zdroje energie. Jediným dosud zdaněným energetickým produktem byl zemní plyn, jehož zdanění bylo upraveno zákonem č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

Tento postup svědčí o přístupu českých poslanců k řešení této problematiky a o upřednostňování vlastních politických zájmů před faktickou potřebou zavedení požadované právní úpravy. Česká republika se v oblasti ekologických daní nedá považovat za průkopníka. Je spíše tou zemí, která čeká na pokyny ze strany Evropské unie ve formě směrnic, které následně po dlouhých

politických diskuzích implementuje. Implementace ze strany České republiky je zcela minimalistická, jelikož ČR plní pouze ty povinnosti, které jí jsou stanoveny Evropskou unií. Prostřednictvím evropského semestru Evropská komise pravidelně České republice vytýká nízký podíl ekologických daní v daňovém systému. V rámci Evropské unie patří Česká republika v příjmech z ekologických daní na nejnižší místa.

Vše výše uvedené odpovídá na hypotézu, která byla stanovena v úvodu, tedy tvrzení, že Česká republika stejně jako jiné země Evropy zahájila ekologickou daňovou reformu a zavedla ekologické daně do svého právního řádu ještě před tím, než vstoupila v platnost směrnice 2003/96/ES, která pak přinesla jen harmonizaci na poli zdanění energetických produktů.

Hypotéza je vyvrácena. Snahy jednotlivých vlád České republiky o zavedení ekologických daní, popřípadě přijetí zákona o ekologických daních, pocházejí sice již z roku 1997, přesto však ekologické daně byly přijaty až prostřednictvím zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů, k jehož přijetí vedla iniciativa ze směrnice 2003/96/ES. Do doby implementace této směrnice byl jako jediný z energetických produktů zdaněn zemní plyn jako součást zákona o spotřebních daních, jehož účel nebyl jistě ekologický, a to s ohledem na ostatní produkty zdaněné zákonem o spotřebních daních.

Tématem posledních let na poli Evropské unie je uhlíková daň, která byla v roce 2020 zavedena již v 11 členských státech EU. Od roku 2021 byla zavedena v Nizozemsku a Německu. Zavedení uhlíkové daně na úrovni celé Evropské unie však není lehkým úkolem pro evropské legislativce, jelikož podle SFEU platí, že daňová legislativa může být na úrovni EU přijata jen s jednotným souhlasem všech států EU. V tomto ohledu se dá předpokládat opoziční postoj některých států, které na tuto novou daň nejsou připraveny. Uhlíková daň zatím funguje tedy jen na úrovni některých států – příkladem je Švédsko, které zavedlo uhlíkovou daň již před třiceti lety v rámci širší legislativy ekologické daňové reformy. Dá se tedy předpokládat, že až k zavedení uhlíkové daně dojde, Švédsko bude opět zemí, která bude uvedena v příloze dané směrnice jako země, která má tuto daň již zavedenou a jejíž sazba je zároveň vyšší, než požaduje daná směrnice, tak jak tomu bylo i v případě směrnice 2003/96/ES. Česká republika bude v tomto

případě nejspíše opět na druhém konci a budou pro ni umožněny výjimky ve formě odložení nebo snížení dané sazby.

Mnohé environmentálně vyspělejší členské státy EU nekopírují jen povinnou legislativu EU a splnění nezbytných cílů, ale v zájmu ochrany životního prostředí zavádějí i různé specifické legislativní a ekonomické kroky. Legislativa EU v této oblasti ustanoveními vybízí k přijetí opatření, která povedou k vyšší ochraně životního prostředí, avšak konkrétní podobu nechává na členských státech.

Je logické, že daňový systém nemůže být stanoven pro každý stát stejně, avšak co by mělo být stanoveno, je nařízení daň zavést a financovat z ní odpovídající aktivity. Otázku životního prostředí je třeba řešit na globální úrovni a každý jeden stát by se měl této problematice dostatečně věnovat. Protože příroda bez člověka dokáže přežít, ale člověk bez přírody nikoli.

Resume

Environmental taxes mean additional costs for businesses since they result in an increase in the price of the final product and weaken their international competitiveness. The relevance of the issue is emphasized by ecological tax reforms and European environmental action programmes, which encourage member states to change legislation and develop environmental taxes. However, there is a fundamental difference between countries. In some countries, environmental taxes are common, whereas other countries have not yet fully explored this type of taxes.

The main goal of this work was to assess the implementation of the EU regulation of environmental taxes in the legislation of the Czech Republic with regard to environmental tax reform. Although the Council Directive 2003/96 /EC began in October 2003, and the Czech Republic became a member of the European Union in May 2004, Act No. 261/2007 Coll. on the stabilization of public budgets entered into force on 1 January 2008. The Act successfully implemented the regulation required by the EU, but a group of deputies submitted a proposal to the Constitutional Court to repeal this Act. The Constitutional Court did not comply with the deputies' motion and left the Act in force. The adoption of this Act was preceded by an effort to introduce environmental taxes on certain products. This process began in 1997 and lasted until 2008, precisely until the entry into force of the Act on the stabilization of public budgets. During this period, five governments took turns, most of which presented the introduction of environmental taxes as a target in their program statements. Environmental taxes were only introduced through the implementation of European Directive 2003/96/EC, which resulted in an introduction of new taxes on certain energy products and sources.

The Czech Republic cannot be considered a pioneer in the field of environmental taxes, as it usually responds to directives from the European Union. Through the European Semester, the European Commission regularly criticizes the Czech Republic for the low share of environmental taxes in the tax system. Within the European Union, the Czech Republic ranks bottom of the list in terms of revenue from environmental taxes.

The topic of recent years in the European Union is the introduction of a carbon tax as a new environmental tax, which should be introduced in all member states of the Union. In 2020, this carbon tax was introduced in eleven EU member states and, since 2021, it has also been introduced in the Netherlands and Germany. However, the introduction of a carbon tax at an EU-wide level is no mean feat, as under the Treaty on the Functioning of the European Union, tax legislation can only be adopted at EU level with the unanimous consent of all EU countries. In this respect, opposition from some states that are not prepared for this new tax can be expected. So far, the carbon tax only works at the level of some countries, such as Sweden, which introduced a carbon tax thirty years ago in the context of broader legislation on environmental tax reform.

Environmentally advanced EU Member States not only copy mandatory EU legislation to meet the necessary objectives, but also introduce various specific legislative and economic steps to protect the environment. EU legislation in this area encourages member states to take measures that will lead to greater environmental protection, but leaves the specific form of these individual economic interventions to the member states.

Literatura

Monografie

ČAMROVÁ, L., ed. *Ekonomie a životní prostředí – nepřátelé, či spojenci?* Praha: Alfa Publishing, 2007. 399 s. Ekonomie studium. ISBN 978-80-86851-69-3.

EVROPSKÁ AGENTURA PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ. *Environmental taxes: recent developments in tools for integration.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000. 92 s. Environmental issues series; no. 18. ISBN 92-9167-261-0.

JÍLKOVÁ, J. et al. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost.* Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 135 s. ISBN 80-7379-002-5.

KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika.* 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2006. 269 s. ISBN 978-80-7598-165-3.

LÁCHOVÁ, L. *Daňové systémy v globálním světě.* Praha: ASPI, 2007. 271 s. ISBN 978-80-7357-320-1.

MRKÝVKA, P. a kol. *Finanční právo a finanční správa. 2. díl.* Brno: Masarykova univerzita, 2004. 381 s. ISBN: 80-210-3579-X.

NERUDOVÁ, D. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie.* 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 332 s. ISBN 978-80-7478-626-6.

OBRŠÁLOVÁ, I a E. Rudolf. *Environmentální ekonomika: nástroje environmentální politiky.* 2. doplněné vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, 99 s. ISBN 8071942898.

PAVLÁSEK, V a P Hejduková, *Veřejné finance a daně.* 2. vydání. Plzeň: Nava, 2011. 182 s., ISBN: 978-80-7211-395-8.

SAMUELSON, P. A. a W. D Nordhaus, *Ekonomie: 19. vydání.* Praha: NS Svoboda, 2013. 715 s. ISBN 978-80-205-0629-0.

SIBLÍK, J. *Dějiny finančních teorií: orientační přehled nemarxistických učeních o financích, úvěru a jejich kritika*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. 89 s.

SMITH, A. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha: Liberální institut, 2016. xi, 872 s. ISBN 978-80-86389-60-8.

STARÝ, M. et al. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. 207 s. ISBN 978-80-87109-15-1.

RICARDO, D. *Zásady politické ekonomie a zdanění*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1956. 325 s.

VANČUROVÁ, A. a L. Láchová. *Daňový systém ČR 2012*. 11., aktualiz. vyd. Praha: VOX, 2012. 368 s. Ekonomie. ISBN 978-80-87480-05-2.

Elektronické prameny

Study on Environmental Taxes and Charges in the EU. *ECOTEC*, [online]. Ecotec reaserch and consulting 2001 [cit. 16. 03. 2021].

Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/enveco/taxation/pdf/ch1t4_overview.pdf.

Životní prostředí. *Euroskop* [online]. Euroskop 2020 [cit. 18. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>.

Emise skleníkových plynů. *Evropská agentura pro životní prostředí* [online]. EAA 2016 [cit. 18. 03. 2021].

Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/assets/generated/emise-eu.pdf>.

Consilium. Home – Consilium. *Evropský semestr* [online]. Generální sekretariát rady 2021 [cit. 18. 03. 2021].

Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/european-semester/>.

EVROPA 2020 Strategie pro inteligentní, udržitelný růst podporující začlenění 2010. *Evropská komise* [online]. Evropská komise sekretariát rady 2021 [cit. 10. 03. 2021] Dostupné z: <https://lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:fin:cs:pdf>.

Studie EU o zdanění služebních vozidel: prezentace hlavních výsledků. *Evropská komise*[online]. Evropská komise 2017 [cit. 18. 03. 2021].

Dostupné z: https://ec.europa.eu/taxation_customs/publications/taxation-services-papers/taxation-papers_en.

Přezkum provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí 2019, Zpráva o České republice. *Evropská komise* [online] Evropská komise 2019.

[cit. 17. 03. 2021]

Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_cz_cs.pdf.

Oběhové hospodářství: Díky novým pravidlům zaujme EU celosvětové přední místo v oblasti nakládání s odpady a recyklace. *Evropská komise*[online]

Evropská komise 2018. [cit. 18. 03. 2021].

Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_18_3846.

TEDB – "Taxes in Europe" database. *Evropská komise* [online]. 2021.

[cit. 18. 03. 2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/taxation_customs/economic-analysis-taxation/taxes-europe-database-tedb_en.

Energy Taxation: The European Commission reviews derogations expiring by the end of 2006. *Evropská komise*. [online]. Evropská komise 2006

[cit. 17. 03. 2021].

Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_06_916.

A statistical guide – 2013. *Eurostat. Environmental taxes*[online]. Eurostat 2013

[cit. 17. 03. 2021]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-13-005>.

Fakta a čísla o Evropské unii, Politika životního prostředí: obecné zásady a základní rámec 2020. *Evropský parlament* [online]. Evropský parlament 2020

[cit. 17. 03. 2021].

Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/71/politika-zivotniho-prostredi-obecne-zasady-a-zakladni-ramec>.

Fakta a čísla o Evropské unii, Obecná daňová politika 2020. *Evropský parlament* [online]. Evropský parlament 2020 [cit. 17. 03. 2021].

Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/92/obecna-danova-politika>.

Rada Evropské unie, Evropský semestr v roce 2018. *Rada EU*, [online] Rada EU 2020 [cit. 12. 03. 2021].

Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/european-semester/previous-semesters/2018/>.

Ekologická daňová reforma, impuls pro modernizaci ekonomiky. *Hnutí duha*, [online]. Hnutí duha 2020 [cit. 11. 03. 2021].

Dostupné z: https://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/typo3/ekologicka_danova_reforma.pdf.

Emisní obchodování. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. MŽV 2020 [cit. 11. 03. 2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/emisni_obchodovani.

Ekologická daňová reforma. *Ministerstvo Životního Prostředí*. [online]. MŽV 2020 [cit. 17. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/edr>.

An English Summary of Tax Statistical Yearbook of Sweden. *Taxes In Sweden*. [online]. 2013 [cit. 18. 03. 2021].

Dostupné z: <https://skatteverket.se/download/18.77dbcb041438070e0398279/>.

Právní předpisy a judikatura

2012/C 326/01 Smlouva o fungování Evropské unie

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech

Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny

Příloha II směrnice č. 2003/96/ES

Směrnice Rady 2004/74/ES ze dne 29. dubna 2004, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, pokud jde o možnost některých členských států uplatňovat

u energetických produktů a elektřiny dočasné osvobození od daně nebo sníženou úroveň zdanění

Směrnice Rady 2004/75/ES ze dne 29. dubna 2004, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, pokud jde o možnost Kypru uplatňovat u energetických produktů a elektřiny dočasné osvobození od daně nebo sníženou úroveň zdanění

Usnesení Evropského parlamentu o změně klimatu: Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky (2019/2582(RSP))

7. EAP – všeobecný akční program Unie pro životní prostředí na období do roku 2020

The 8th Environment Action Programme will guide European environmental policy until 2030

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 267/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení vlády České republiky ze dne 1. 1. 2000 č. 1076

Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu

Konference OSN v Paříži o změně klimatu, 30. 11. – 12. 12. 2015

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2008 sp. zn. Pl.ÚS 1/08

Gesetz über einen nationalen Zertifikatehandel für Brennstoffemissionen
(Brennstoffemissionshandelsgesetz - BEHG)

Seznam zkratk

(ČR)	Česká republika
(EU)	Evropská unie
(EK)	Evropská komise
(EHS)	Evropské hospodářské společenství
(ES)	Evropské společenství
(EU ETS)	Evropské systém obchodování s emisemi
(JEA)	Jednotný evropský akt
(MF)	Ministerstvo financí
(MŽP)	Ministerstvo životního prostředí
(OECD)	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
(OSN)	Organizace spojených národů
(SEU)	Smlouva o Evropské unii
(SFEU)	Smlouva o fungování Evropské unie
(HDP)	Hrubý domácí produkt